

එසේම මෙම උතුම් දේශනය ධර්ම ප්‍රස්තාපයක් වශයෙන් සකස් කිරීමට අදහස ඉදිරිපත් කළ මොහොතේම ඉතා කාරුණිකව පිළිගෙන මෙම දහම් පොත එළි දක්වූ, අපගේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ දෙවැනි මැණියන් වූ අපගේ කලාණ මිත්‍ර මානෙල් පෙරේරා මැණියන්ට මෙම ගෞතම බුදු සපුනේම දහම් ඇස පහළ කර ගන්නට මෙම උතුම් පින්කම හේතු වාසනා වේවා!

මගේමේ ජීවිතයේදීම පාරමිතාවන් සම්පූර්ණ කර ගැනීමට 1978 වසරේ පටන් අප්‍රමාණ සෙනෙහසින්, මට තත් අයුරින් සහයෝගය දුන් මගේ දයාබර ස්වාමි පුරුෂයාණන් වූ අභාවප්‍රාප්ත ඊ. ඒ. එන්. ධර්මසිරි මැතිතුමන් ද, මේ ගෞතම බුදු සපුනේම අමා මහ නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට මේ කුසලය අනුමෝදන් වේවා!

අවුරුදු තුනක පමණ ළමා වියේ සිටම මා දහමට යොමු කළා වූ මාගේ දයාබර මැණියන්ට මේ කුසලබලයෙන් දහම් ඇස පහළ වේවා!

මෙම බියකරු සංසාර ඕසයෙන් එතෙර වීමට කැමති සියළු දෙනාටම මෙම ධර්ම ප්‍රස්තාපය දහම් පහුරක්ම වේවා! තමා තුළම ඇති දහම දකින්නට ශක්තිය, ඥානය වියැබී ලැබේවා!

මුද්‍රණ කටයුතු නිසි ලෙස කර දුන් සරසවි මුද්‍රණාලයේ අධිපතිතුමන් ඇතුළු කාර්ය මණ්ඩලයටද, දර්ශනීය ලෙස පිට කවරය සකසා දුන් සමන් ඉන්දික මහත්මාද ධර්මාවබෝධයම වේවා!

මෙම දහම් පොත මුද්‍රණය කිරීමට තත් අයුරින් උදව් උපකාර කළ සැමටද, මුද්‍රිත් උපකාර කළ නදීරා, උපුල් පසිඳු, දක්ෂිණා, සවිත්, ඩිලාන් සහ ප්‍රියංගිකා විජිත ද, ගයුම්, සෙදනි, යන දූ දරු මිනිබිරියන්ද, ඕස්ට්‍රේලියාවේ වෙසෙන චිත්තක, මේනකා දරුවන්ටද, එස්. දේවනාරායන, වමනී, මියුලින් විමලසුන්දර මහත්මිය හා විමලසේන මහතාටද, මාලනී අබේනායක මහත්මියටද කුමුදු දුට්ටද, මේ කුසලානිසංස බලයෙන් අමා මහ නිවනම අවබෝධ වේවා!

චන්ද්‍රානි ධර්මසිරි
නො. 12 -5 වන හරස් පාර,
වේරගමපිට, මාතර.

2011 වෙසක් මස 10 වන දින

නමෝනසස හගවතො අරහතො සමමාසමුද්ධසස

ගුණබර සත්පුරුෂ පින්වත්නි, නවසීලන්තයේ ජීවත්වන මේ පින්වත් පිරිසට අද දවසේ ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපි හැම දෙනාගෙම සංසාර දුක් ගිනි නිවා ලමින් දේශනා කොට වදාළ ඒ තථාගත ධර්මය ශ්‍රවණය කරලා ඒ අහන ධර්මය අනුව මෙනෙහි කරමින් අද දවස පුරාම අපේ ජීවිතය ප්‍රතිපත්තිමය පූජාවෙන් සම්බුදු පූජාවක් පවත්වන්නටයි සුදානම, බලාපොරොත්තුව. පින්වතුනි, මේ ශාසනය තුළ නිවන් දකින ප්‍රතිපදාව යම් කෙනෙකු වඩනවා නම් ඒ වඩන මාර්ගය සැබෑ වූ ලොව්තුරා මගම වෙන්න නම් ඊට පෙරාතුව අපි යමක් දැන සිටිය යුතුයි.

කලාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය, යෝනිසෝමනසිකාරය, ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව කියලා ප්‍රෝක නම් වූ ආයාච්ඡාංගික මාර්ගයට පමුණුවන කරුණු හතරක් පිළිබඳව කියවෙනවා. සෝක කියලා කියන්නේ ආයාච්ඡාංගික මාර්ගයට, බුදුරජාණන් වහන්සේ, සැරියුත් හාමුදුරුවන්ගෙන් දවසක් විමසනවා 'සාරිපුත්තයිනි, සෝක

සෝත කියලා කියනවා, කුමකටද මේ සෝත කියලා කියන්නේ?'. 'ස්වාමීනි, අංග අටකින් යුක්ත වූ සම්මාදිට්ඨිය පෙරටු කොට ඇති ඒ ආයඝ්ඤාංගික මාර්ගයට පිවිසෙන්න කියලා කියන්නේ'. 'සාදු සාදු සාරිපුත්තයිනි, එහෙමමයි, එහෙමමයි, ඒ සැබැවක්මයි.' ඒ ලෝකෝත්තර වූ ආයඝ්ඤාංගික මාර්ගයට පිවිසෙන්න කියෙන වැඩපිළිවෙල පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ විමසා වදාළා. 'සාරිපුත්තයිනි, සෝතාපත්ත අංග, සෝතාපත්ත අංග කියලා කියනවා, කුමකටද මේ සෝතාපත්ත අංග කියලා කියන්නේ?'. 'ස්වාමීනි, කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය, යෝනිසෝමනසිකාරය, ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව, මේ අංග හතරට පිවිසෙන්න සෝතාපත්ත අංග කියා කියන්නේ. සෝත නම් වූ ආයඝ් මාර්ගයට පමුණුවන බැවින් සෝතාපත්ත අංග වෙනවා. පින්වතුනි අද දවසේ ඔබගේ එකම බලාපොරොත්තුව වෙන්නට ඕනේ ඒ සෝත නම් වූ ආයඝ්ඤාංගික මාර්ගයට පිවිසෙන්න. ඒ ආයඝ්ඤාංගික මාර්ගයට පිවිසෙන්නට ඕනේ කරන උපකාරක ධර්ම හතර අද සම්පූර්ණත්වයට පත් කර ගත්තොත් නිවැරදිවම, නිසැකවම අපට ප්‍රෝත නම් වූ ආයඝ්ඤාංගික මාර්ගයට පිවිසුණු වාසනාවන්තයෝ භාග්‍යවන්තයෝ, සසර දුක නිමා කර ගත්ත උත්තම උත්තමාවියන් බවට පත් වෙන්නට පුළුවන්කම තියෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දිනක් පස් පොදක් නිය අගට අරගෙන හික්මුන් වහන්සේලාගෙන් විමසනවා

'මහණෙනි, මේ නිය අග තියෙන පස් පොදද වැඩි, මහා පොළොවේ පස්ද වැඩි?'

'ස්වාමීනි මහා පොළොවේ පස් මහා වියාලයි. පොළොවේ පස්වලට සාපේක්ෂව ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබවහන්සේගේ නිය අග තියෙන පස් ස්වල්පය ස්වල්පයෙන් ස්වල්පයකට වත් ගණනට යන්නේ නෑ. ඒ තරම් අල්ප වූවක්'.

'එහෙමනම් මහණෙනි, මේ ලෝකයේ යම් කෙනෙකු සෝතපත්තභාවයට පත් වුණොත්, මේ ලෝකෝත්තර ආයඝ්ඤාංගික මාර්ගයට පැමිණුනොත්, ඔහු නිමා කළ ඒ මාර්ගයෙන් අවසන් කළ දුක හරියට මේ මහා පොළොවේ පස් වගෙයි. ඔහුට ඉතුරුවෙව්ව දුක මේ නිය අගට ගත්ත මේ පස් ස්වල්පය වගෙයි, ඉතාමත්ම ස්වල්පයයි තව ඉතුරු වෙලා තියෙන්නේ සංසාර දුකෙන්'.

එතකොට අපට පුළුවන්කම තියෙනවා ඒ මාර්ගයට පිවිසෙන්න පුළුවන් වුණොත් මහා පොළොව මෙන් වැළි කැටපස් කැට ගණනට පවතිනා මහා දුක් කන්දරාවක් නිමා කර ගන්න. ඒ සෝතාපත්ත මාර්ගය තුළ ඉතුරු වුණොත් යම් දුකක්, ඒක හරියට නිය අගට ගත්ත පස් ස්වල්පයක තියෙන වැළි ඇට ගණනට බොහෝම සීමිත ගණනක් වෙනවා. ඒ නිසා මෙබඳු මහා දුකක් නිමා කරන්නට හැකියාව භාග්‍ය සැලසෙනවා, මේ ලොව්තුරා මග අපි පසක් කර ගත්තොත්.

අන්න ඒ සඳහා අපට ඕනෙ කරනවා ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවක්. ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ගයට පිවිසෙන අනු පූර්ව ප්‍රතිපදාවක් උවමනා කරනවා. ඒ අනු පූර්ව ප්‍රතිපදාවට තමයි ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නේ. ඒ අනුව ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව කියන වචනය තුළ අපි සරල අරුතක්

නොගත යුතුයි. බොහෝ දෙනෙක් කල්පනා කරනවා, අපි ධාර්මිකව ජීවත් වෙනවා කියන තැන අපි ධර්මානුකූලව ජීවත් වෙනවා කියන තැන අදහස් කරන්නේ පිනට, දහමට, කුසලයට බරව ජීවිතය ගෙවෙනවා නම්, අපි ධර්මානුකූලව ප්‍රතිපදාවෙහි යෙදෙන පිරිසක් කියලා හඳුන්වා ගැනීමට, හඳුන්වා දීමට අද අපේ ගිහි පැවිදි සමාජයේ බොහෝ දෙනෙක් එබඳු භාවිතයන් කරනවා. එහෙත් සැබැවින්ම ධර්මානුකූලව ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නේ ඊට එහාට ගිය, ගැඹුරට ගිය තැනක්. ධර්මානුකූලව ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නේ නූපත් ආශ්‍රව නූපදින්න, උපත් ආශ්‍රව දුරුවෙන්න, නූපත් කුසලය උපදින්න, උපත් කුසලය වැඩෙනවා. තව විදියකට කිව්වොත්, අපට පුරුදු විදිහට - නූපත් අකුසල් නූපදින්න, උපත් අකුසලයන් දුරුව යන්න, නූපත් කුසලය උපදින්න, උපත් කුසලය වැඩෙන විදිහට අපේ මනස මෙහෙයවන්න පුළුවන් නම් - එයින් අදහස් කරන්නේ නූපත් අකුසලය, නූපත් ආශ්‍රවය උපදින්නට නොදී, උපත් ආශ්‍රවය අකුසලය ගෙවෙන විදිහට, නූපත් කුසල් උපදින විදිහට, උපත් කුසලය වැඩෙන විදිහට මනස භාවිතා කරන්නට පුළුවන් නම්, ඒ වැඩ පිළිවෙලයි ධර්මානුකූලව ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නේ. එතැනදී නූපත් අකුසල් උපදින, උපත් අකුසල් වැඩෙන, නූපත් ආශ්‍රව උපදින, උපත් ආශ්‍රව වැඩෙන යම් මනසිකාරයක් වේ නම්, නූපත් කුසලය නූපදින, උපත් කුසලය නොවැඩෙන යම් මනසිකාරයක් වේ නම්, ඒ අයෝනිසොමනසිකාරයයි.

එතකොට අයෝනිසොමනසිකාරය කියන්නේ කුමක්ද? නූපත් ආශ්‍රව අකුසල් උපදින, උපත්නාඩු ආශ්‍රව අකුසල්

වැඩෙන, නූපත් කුසලය නූපදින, උපත් කුසලයත් පිරිහෙන යම් මනසිකාරයක් ඇත්තේද, ඒ අයෝනිසොමනසිකාරයයි. නූපත් ආශ්‍රව අකුසල් නූපදින, උපත් ආශ්‍රව අකුසල් පිරිහී යන, නූපත් කුසලය උපදින, උපත් කුසලය වැඩෙන යම් සිතීමක්, මනසිකාරයක්, මෙනෙහි කිරීමක් ඇත්ද, මේ යෝනිසොමනසිකාරයයි. යෝනිසොමනසිකාරය, අයෝනිසොමනසිකාරය කියන දෙක වෙන් වෙන්ව හඳුනා ගත්ත තැනයි ධර්මානුකූලව ප්‍රතිපදාව නිසි ලෙස භාවිතයට ගන්නට පුළුවන් කම තියෙන්නේ. එතැනදී මේ යෝනිසොමනසිකාරය කියන තැන අපි ටිකක් අවධාරණය කර ගත යුතු තැනක් තියෙනවා. විශේෂයෙන් අවබෝධ කරගතයුතු යම් කරුණක් තියෙනවා. අපි දන්නවා අකුසල සංස්කාරයන්ට අකුසල සහගත මනසිකාරයන්ට සාපේක්ෂව - තව විදියකින් කිව්වොත් අපුඤ්ඤාහි සංඛාරයන්ට සාපේක්ෂව පුඤ්ඤාහි සංඛාර, ආනෙඤ්ජාහි සංඛාර කුසල චේතනා යෝනිසොමනසිකාරයට අයිතියි. එහෙත් අපට හමුවෙනවා ලෝකය තුළ යහ මෙනෙහි කිරීමක් සහ අයහපත් මෙනෙහි කිරීමක්. යෝනිසොමනසිකාරය සහ අයෝනිසොමනසිකාරය කියන කරුණු දෙකක් හමුවෙනවා ලෝකය තුළ. එතැන අපුඤ්ඤාහි සංඛාරය අකුසලය වැඩෙන, අකුසලය උපදින මනසිකාරය - පාපය උපදින, පාපය වැඩෙන මනසිකාරය අයෝනිසොමනසිකාරයි. කුසලය, පින, ධ්‍යාන කුසල් වැඩෙන උපදින මනසිකාරය යෝනිසොමනසිකාරය. මෙහෙම බෙදීමක් තියෙනවා. එතකොට ලෝකය තුළ යම් කෙනෙකුට ඒ අපුඤ්ඤාහි සංඛාර නම් වූ අකුසල මනසිකාරයන්ගෙන් වෙන්ව පුඤ්ඤාහි සංඛාර, ආනෙඤ්ජාහි සංඛාර සංඛ්‍යාත කුසල

සංස්කාරයන්ගෙන් කුසල මනසිකාරයන්ගෙන් යුක්ත වෙන්වන පුළුවන් නම් එකත වටිනාකමක් තියෙනවා. හැබැයි එය ලෝකයට සාපේක්ෂවයි.

ඇයි එහෙම කියන්නේ? - පුඤ්ඤාභි සංඛාර, අපුඤ්ඤාභි සංඛාර, ආනෙඤ්ජ සංඛාර කියන මේ තුනම අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා. අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය කරගෙනයි තියෙන්නේ. අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්න මේ ත්‍රිවිධ සංඛාරයෝ ඒ ත්‍රිවිධ සංඛාර ප්‍රත්‍ය කරගෙන නැවත ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය තුන් හවයෙහි හදලා දෙනවා. ප්‍රතිසන්ධිය, උත්පත්තිය නැවත ඇති කරනවා. ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය හටගත්තොත් නාමරූප, සලායතන, එසා, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන, භව, ජාති, ජරා, මරණ, සෝක පරිදෙව දුක්ඛ දොමනස්ස උපායාස මේ සියලු දුක්ඛ නිමාවක් නැතුව නැවත නැවත පවතිනවා. එතකොට ලෝකය තුළ වටිනාකමක් තියෙනවා. මේ ලෝකය සුගති - දුගති වශයෙන් බෙදුවහම, දුගතියට වඩා ලොකු වටිනාකමක් තියෙනවා සුගතිය. ලොචතුරා මග අවබෝධ කරගන්න, බුදු පසේබුදු බව ලබන්න පුළුවන් වෙන්නේ සුගතියක් තුළ, දුගතියක් නොවෙයි. ඒනිසා දුගතියට නොවැටී සුගතියක් පවත්වන මනසිකාරය යෝනිසොමනසිකාරයක්. හැබැයි මේ සෝක කියන ආයාච්ඡාංගික මාභියට පමුණුවන යෝනිසොමනසිකාරය කියන තැන යෙදෙන්නේ ඔය කියන යෝනිසොමනසිකාරයම නොවෙයි. ඒකත් මේ කොටසට අයිති වෙනවා. නමුත් මෙතැනදී සෝක කියන ආයාච්ඡාංගික මාභියට, නිවනට පමුණුවන්නේ අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය කරගත්ත කල්පනාවක්, චේතනාවක්, මනසිකාරයක් නොවෙයි. අවිද්‍යාව පදනම් වෙලා කරන මනසිකාරයකින් ලෝකයෙන් එතෙර වෙන්න බැහැ.

එතකොට ඔන්න අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්න ඕනේ සැබවින්ම අර අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත කුසල මනසිකාරයක් පැවැත්වීම නොවෙයි. ඒකටත් ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව කිව්වට කමක් නැහැ නමුත් ලෝකෝත්තර මාභියට, නිවනට පමුණුවන ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව ගැන අපි කථා කරන කොට ඒ මනසිකාරය ඉක්මවා ගිය ලෝකෝත්තර පදවියට පමුණුවන මනසිකාරයක් විය යුතුයි මෙහි කථා කරන යෝනිසොමනසිකාරය. එතකොට ඒ මනසිකාරයට සාපේක්ෂ වෙනකොට අර පුඤ්ඤ, අපුඤ්ඤ, ආනෙඤ්ජ කියපු ත්‍රිවිධ සංඛාරම වැටෙනවා අයෝනිසොමනසිකාරය කියන තැනට. මේ ලෝකෝත්තර ප්‍රතිපදාවට පිවිසවන යෝනිසොමනසිකාරයට සාපේක්ෂ වෙනකොට අර අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න පුඤ්ඤ, අපුඤ්ඤ, ආනෙඤ්ජ කියන තුනම අයෝනිසෝ කියන පැත්තට වැටෙනවා. ඇයි? මේ තුන් සංඛාරයම අපුඤ්ඤාභි සංඛාරය, පුඤ්ඤාභි සංඛාරය, ආනෙඤ්ජාභි සංඛාර කියන කොට එකත ලෝකයට සාපේක්ෂව බෙදන කොට හොඳ තරක කියලා දෙකක් බෙදෙනවා. පුඤ්ඤාභි සංඛාරය, ආනෙඤ්ජා සංඛාරය හොඳයි, උතුම් අපුඤ්ඤ සංඛාරයට සාපේක්ෂව. නමුත් නිවනට සාපේක්ෂ වෙනකොට මේ තුනම එක ගොඩට වැටෙනවා. ඒකට හේතුව තමයි මේ තුනම කම්පි නිෂ්පාදනය කරන්නේ. පුණ්‍ය කම්, අපුණ්‍ය කම්, ධ්‍යාන කම්. කම් යට ලැබෙන විපාකය ප්‍රතිසන්ධිය. දැන් අපි නිවන කියලා කියන්නේ ජාතිය ඇති කරන වැඩ පිළිවෙල නෙවෙයි. ජාති, ජරා, මරණය නිරෝධ කරන වැඩ පිළිවෙල නෙ. නිවන කියලා කියන්නේ ජාති, ජරා, මරණය නිරෝධය. එතකොට

ජාති, ජරා, මරණ නිරෝධය නම් නිවන, නිවන් මග කියලා ජාති, ජරා, මරණ ඇති කරන කම් රැස්කරන වැඩ පිළිවෙලක් වෙන්න බැහැ. පැහැදිලියි. එහෙනම් පුඤ්ඤ, අපුඤ්ඤ, ආනෙඤ්ජා කියන මේ ත්‍රිවිධ සංඛාරයම අකමැත්තෙන් නමුත් මෙනෙහි නොකළ යුතු ගණයට යනවා නිවනට සාපේක්ෂ වෙනකොට. ලෝකය තුළ මූල ප්‍රතිපදාවෙදී අකුසලය අත හැරලා, පාපය අත හැරලා අපි කුසලය, පින් භාවිතා කළත්, ලෝකෝත්තර ප්‍රතිපදාවට එනකොට පුඤ්ඤ පාප පහීනසා - මේ දෙකම එක සේ ප්‍රභාතය කළ යුතු වෙනවා, අත් හැරිය යුතු වෙනවා.

එතකොට ඔන්න තේරුම් ගන්න, ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව කියන තැන අපිව යම් මොහොතක සෝත, ආයාථි ඡ්ඨාංගික මාර්ගයට පමුණුවනවා. මාර්ගය එලයකට පමුණුවන මනසිකාරය මෙන්න මේ තුනටම අයිති නැති, මේ තුනම ඉක්මවා යන, ත්‍රිවිධ සංඛාරයම ඉක්මවා යන යම් වූ කුසල චේතනාවක් ඇත්නම් අන්න ඒ කුසල චේතනාවට කියනවා, මේ ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවෙහි යෝනිසොමනසිකාරය. ඒ යෝනිසොමනසිකාරය තමයි නූපත් ආශ්‍රව නූපදවන, උපත් ආශ්‍රව දුරු කරවන, නූපත් ලෝකෝත්තර කුසලය උපදවන, උපත් ලොච්ඡුරු කුසලය වඩවන මනසිකාරයයි අපට ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවට ඕනේ කරන්නේ. ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවෙදී භාවිතා වෙන්නේ, අන්න ඒ කියන මනසිකාරයයි. ඒ මනසිකාරය අපි හඳුනාගෙන භාවිතා කළොත් ඒ භාවිතය වැඩි කල් කරන්න වෙන්නේ නැහැ, ඒ භාවිතය ආරම්භ කළ තැනම දිට්ඨාසවය, සක්කායදාඤ්චිය දුරු වෙන්නම ඕනේ. සෝත කියන ආයාථිඡ්ඨාංගික මාර්ගයට එනකොට සක්කායදිට්ඨි විවිකිඤ්ඤා සිලබ්බතපරාමාස

තුන් සංයෝජන දුරුකරමින් සෝතාපත්ති ඵලයෙහි පිහිටනවා. එතකොට සෝතාපත්ති ඵලයේ පිහිටන්නේ දිට්ඨාසවය දුරුවුනොත්. කාමාසව හජ්ජාසව අවිජ්ජාසව තාම ඉතුරුයි. ඒවා ඉතුරු අංග වලින් නැසෙන්නේ. ඉතුරු මග ඵල වලින්. සෝතාපත්ත වෙනකොට මේ සතර ආශ්‍රවයන්ගෙන් දිට්ඨාසවයයි දුරුවෙන්නේ. දිට්ඨාසවය ඉබේ දුරුවෙන්නේ නැහැ. දිට්ඨාසවය දුරුවෙන යෝනිසෝමනසිකාරය, නුවණින් මෙනෙහි කිරීම භාවිතා කරන්නට ඕනේ අයෝනිසෝමනසිකාරය අත් හරිමින්. අයෝනිසෝමනසිකාරය මතුව එතතැන එය වළකා ලමින් වහා වහා නැවත නැවත යෝනිසෝමනසිකාරයම ඉස්මතු කොට ගනිමින් කරන භාවිතාවේ ප්‍රතිඵලය තමයි, ඒ ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවේ ප්‍රතිඵලය තමයි අප ලෝකෝත්තර මාර්ගයට යොමු කරන්නේ.

දැන් ඔන්න අපට එක කරුණක් පැහැදිලියි. අපි මේ ජීවිතයේ, අද දවසේම මේ ලෝකෝත්තර මාර්ගයට පිවිසෙන්න නම්, අපි මෙන්න මේ කියන යෝනිසොමනසිකාරය අයෝනිසොමනසිකාරය හඳුනා ගත යුතු වෙනවා. මෙන්න මේ දෙක හඳුනාගන්නේ නැතුව ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවක් නැහැ කියන එක පැහැදිලියි. එතකොට මෙන්න මේ දෙක හඳුනා ගන්න තමයි තථාගත ධර්මය ලෝකයට දේශනා වුනේ. එතකොට තථාගත ධර්මය කියලා කියන්නේ, මේ යෝනිසොමනසිකාරය අයෝනිසොමනසිකාරය කියා දෙන වැඩ පිළිවෙල.

දැන් අපි ධර්මය අහනවා කියලා මොනවා හරි අහන එක නෙවෙයි වැදගත් වෙන්නේ. කා

ළඟට හරි ගිහිල්ලා අපි අහගන්න ඕනේ මොකක්ද? යොනිසොමනසිකාරය, මොකක්ද අයොනිසොමනසිකාරය? මේ යොනිසොමනසිකාරය ලෝකයට සාපේක්ෂවද, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්ද? එහෙම නම් අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් තොර වෙන, අවිද්‍යාව දුරු කරන යොනිසොමනසිකාරය මොකක්ද? අන්න ඒ දහම වැටහෙනකාක් ධර්මය අහගන්නට ඕනේ. එබඳු ධර්මය කියන සත්පුරුෂයෝ, කල්‍යාණ මිත්‍රයෝ ලෝකයේ කොයි කෙළවරක සිටියත් සොයාගෙන ගිහිල්ලා හෝ ඒ දහම අසාගත යුතුයි. ඒ ඇසුරෙන් ඒ ධර්මය ලැබුණොත් තමයි, අපි මේ යොනිසොමනසිකාරයන්ගේ වෙනස, අයොනිසොමනසිකාරයන්ගේ ස්වභාවය හඳුනාගන්නේ. ඒක හඳුනා ගත්තොත් තමයි අපි අයොනිසොමනසිකාරයෙන් වෙන්ව ලෝකයට සාපේක්ෂ වූ කුසල, පුණ්‍ය, ආනෙඤ්ජා සංඛාරයන්ද, ලෝකෝත්තර නිවනට සාපේක්ෂ වූ ඒ ලොච්ඡුරු මනසිකාරයන්ද පවත්වමින් ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවෙන් ලොච්ඡුරු මගට පිවිසෙන්නේ.

එහෙම නම් දැන් අපි අද දවසේ මෙන්න මේ කියන දහම පුරවගන්න ඕනේ. මේ අඩුව පිරුණේ නැති නිසයි, මේ අනන්ත දිගු සංසාර ගමනේ ඔබත් - මමත් මැරී මැරී, ඉපදී ඉපදී මේ ගමන් කරන්නේ. ඊයේ රාත්‍රියේදී අපි මතක් කළා අපි අපේ හිතෙහිත් මළ වෙලාවේ ගැලූ කඳුළු, හෙලූ කඳුළු මහා සාගර පුරවනවා කියලා. ඊටත් වැඩිය ජල කඳු ලොකුයි. ඒ ඒ සත්‍ය ආත්මභාවල ගෙල කැපුම් කෑ වාරවල ගලා ගිය රුධිරය එක් තැන් වුනා නම් සතර මහා සයුරේ ජලයට වැඩියි කියලා අපි කථා කළා. මෙපමණ කාලයක් අදත් මේ සසරේ දුක් විඳින්නේ මෙන්න මේ අඩුව පුරවා

ගත්තේ නැති නිසා. අද අපි මෙන්න මේ අඩුව සම්පූර්ණ කර ගන්නයි අදින් ඇරඹෙන මේ දින කිපය යොදාගන්නට ඕනේ. අද දවසේ හෝ මේ දින කිපයේ තුළ හෝ කෙසේ හෝ සසර පුරා පුරවා ගන්න බැරිවෙච්ච ඒ අඩුව පුරවා ගත්තොත්, ඒ අංග හතර පිරුණොත්, ඒකාන්තයෙන්, නිසැකයෙන්ම සෝත නම් වූ ආයුෂ්ඨියාංගික මාර්ගයට පිවිසෙන්නට, ඉන් එතාට යන වැඩපිළිවෙලකට පිවිසෙන්නට ඔබට මට භාග්‍යය වාසනාව සැලසෙනවා.

මෙන්න මේ සදහා දැනගත යුතු දහමක් අපි කථා කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. මේ ලෝකය තුළ අපි දැනගත යුතු ප්‍රධානතම කරුණු දෙකක් තියනවා. ඒ තමයි සංඛත, අසංඛත කියන වචන දෙක.

මොකක්ද සංඛත කියන්නේ? හට ගත්ත. හට ගත්ත නම් යමක ස්වභාවය මොකක්ද? ජරා, මරණය, වෙනස්වීම ස්වභාව කොට පවතිනවා. එතකොට මේ ලෝකයේ සංඛත වූ ධර්මයෝ තිබෙනවා. මොනවද අසංඛත කියලා කියන්නේ? නො හටගත්. නො හටගත්තා නම් වෙනස් වෙන්න දෙයකුත් නැහැ.

මොකකටද අසංඛත ධාතුව කියන්නේ? නිවන අසංඛත ධාතුව. ඉන් මෙහා පැත්තේ ඇති හැම දෙයක්ම සංඛත. කාම, රූප, අරූප කියන මේ හවුත්‍රයේම සියලු ධර්මයෝ අයිති වෙන්නේ සංඛත ධර්මවලට. සංඛත ධර්ම ටික අපට තව ටිකක් බෙදන්න පුළුවන් කරුණු තුනකට. මොනවද? චිත්ත, චෛතසික, රූප. අසංඛත ධාතුවට අපට කියන්නට පුළුවන් නිඛාන කියලා. එතකොට මේ හතරට කියනවා සතර පරමාර්ථ ධර්ම. චිත්ත, චෛතසික, රූප, නිඛාන.

එතකොට නිබ්බාන කියලා කියන්නේ අසංඛත ධාතුව, චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන්නේ සංඛත ධාතුව. දැන් චිත්ත, චෛතසික, රූප ටික අපට නැවත බෙදන්න පුළුවන් දෙකට. මොකක්ද? නාම, රූප චිත්ත, චෛතසික ටික නාම. රූප, රූප කොටසට අයිති වෙනවා.

එතකොට රූපය කියන කොට වත්තාරො ව මහාභූතා චක්ඛානඤ්ච මහා භූතානං උපාදාය රූපං ඉදං වුවවිති රූපං.

සතර මහා ධාතුවත් සතර මහා ධාතුව නිසා හට ගන්න දේත් එකතු කරලා කියනවා, රූප කියලා. සිතෙහි උපදින සිතුවිලි වලට කියනවා චෛතසික කියලා. ඒ සිතුවිලි, චෛතසික හට ගන්න සිතට කියනවා චිත්ත කියලා. අභිධම් යට අනුව නම් මේවායේ ගණන් මිනුම් කියනවා. රූප නම් විසිඅටක්. චෛතසික නම් පනස් දෙකක්. සිත් නම් එක විදිහකට අසූනමයක් කියනවා, තවත් විදිහකට එකසිය විසි එකක්. මේ විදියට ගණිත ක්‍රමයකුත් කියනවා අපිට ඒක එතරම්ම අවශ්‍ය නැහැ.

දැන් අපට මෙන්න මේ ටිකේ අවශ්‍යතාවය මොකක්ද? අපි මෙන්න මේ කියන චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන මේ පරමාර්ථ ධර්ම තුන අපි පරමාර්ථ වශයෙන් දන්නේ නෑ. අපි දන්නේ කොහොමද? සම්මත වශයෙන්. දැන් අපි මේ පුද්ගලයෙකු දිහා බලලා කථා කරන්නේ ධාතුවක් හැටියට නෙවෙයි නේ. පුද්ගලයෙකු හැටියට. අපට මේ කෙනෙක් දිහා බැලුවහම මේ පඨවි ධාතුව, ආපො ධාතුව, තේජො ධාතුව, වායො ධාතුව, අට්ඨි රූපයක් මේ තියෙන්නේ කියලා පේන්නේ නෑනේ? අපට පේන්නේ පුද්ගලයෙක්.

එතකොට මෙන්න මේ චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන මේ පරමාර්ථ ධර්ම ටික අපට පරමාර්ථ ධර්ම වශයෙන් පෙනෙන්නේ නෑ. අපි ඔය ටික දකින්නේ සන්තතිසේක්, පුද්ගලයෙක්, ආත්මයක්, යමක්, දෙයක් හැටියට. මෙන්න මේ හැටියට දකින නිසා අපි මේවාට ඇලුම් කරලා තියෙනවා. තණ්හාව ඉපදිලා තියෙනවා. ඉතින් යම් දවසක අපි මෙන්න මේ චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන මෙන්න මේ ධර්මතාවයන් ටික හරියට හඳුනාගන්නා නම්, ඒකට කියනවා යථාභූත ඥානය කියලා.

යථාභූත ඥානය කියලා කියන්නේ, ඇත්ත ඇති සැටියෙන්ම දැන ගන්නා නම්, දක ගන්නා නම් මේ එකක් වත් අපිට ඇලුම් කරන්න කරම්, බැඳෙන්න කරම් දෙයක් හමුවෙන්නේ නෑ. මේ චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන මේ ධර්මයන්ගේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදන්නකම නිසා තමයි, අපි නැවත නැවතත් කැඩෙන, බිඳෙන, දිරන, මැරෙන දේකටම ඇලුම් කරන්නේ. මේ ටික අත් නොහැර මෙහිම පවතින්නේ මේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදන්නකම නිසා. යම් දවසක අපි මෙන්න මේ ටික දැනගත්තොත්, ඉගෙන ගත්තොත්, තේරුම් ගත්තොත්, දක ගත්තොත් එදාට අපි කවුරුවත් මේකට ඇලුම් කරන්නේ නෑ. චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන ටිකට ඇලුම් කරන්නේ නෑ. ඇත්ත ඇති සැටියට දැක්කොත් අපි එදාට මේ රූප ආදී ස්කන්ධයන්ගේ, එහෙම නැත්නම් මේ චිත්ත, චෛතසික ධර්මයන්ගේ කලකිරෙනවා. කලකිරුණොත් මොකද වෙන්නේ? නොඇලෙනවා. නොඇලුණොත් මොකද වෙන්නේ? මිඳෙනවා. මිඳුණොත් මිඳුනේය යන නුවණද ලැබෙනවා. අසංඛත ධාතුවට අපි

පත් වෙනවා. දැන් අපි නොමිදෙන්නේ ඇයි? මිදෙන්නේ නැත්තේ ඇයි? අපි බැඳිලා ඉන්නවා. මොනවද බැඳිලා ඉන්නේ? චිත්ත, චෛතසික, රූප ධර්මයන්ට. හැබැයි එහෙම කිව්වට තේරෙන්නේ නෑ.

දැන් අද බොහෝ පිරිසකට සිල් ගන්න එන්න බැරි වුනේ ඇයි? භාවනා කරන්න එන්න බැරි වුණේ ඇයි? බැඳිලා. ගෙදර දාලා එන්න බෑ. දූව දාලා එන්න බෑ. මහත්තයා දාලා එන්න බෑ. රස්සාව දාලා එන්න බෑ. දේපල දාලා එන්න බෑ. බැඳිලා. දැන් අපි දම්වැලකින් යමක් බැන්දොත්, දම්වැල ඉක්මවා යන්න බෑනේ. බැඳුනු කෙනාට ලිහාගෙන එන්න බෑ. යකඩ දම්වැලක් නම්, කපන්න පුළුවන්. මේ දම්වැල, ලේසියෙන් ලිහන්න, කපන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. අපි බැඳිලා ඉන්නවා. බැඳිලා තියෙන්නේ ඇයි? ඇලුනු නිසා. මගේ, මගේ, අපේ අපේ, කියලා ඇලුනු නිසා. ඇලිලා තියෙන්නේ මොනවද? මොනවා නිසාද? කලකිරුනේ නැති නිසා. කලකිරුනා නම් අපි ඇලෙන්නේ නෑ, යමකට. ඇලුනේ නැත්නම්, බැඳිලත් නෑ. බැඳුනේ නැත්නම් අපි ඉබේම නිදහස් වෙලා. දැන් අපි නිදහස් වෙලා නැත්තේ බැඳිලා නිසා. බැඳිලා තියෙන්නේ ඇලුනු නිසා. ඇලිලා තියෙන්නේ කලකිරුණේ නැති නිසා. ඇයි කලකිරුණේ නැත්තේ?

ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදන්නකම නිසා.

එහෙනම් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැන ගන්න ඕනේ. මොනවායිද ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැන ගන්න ඕනේ? චිත්ත, චෛතසික, රූප ධර්මයන්. එහෙම නැත්නම් තව විධියකින් කිව්වොත්, නාම රූප ධර්මයන්. තව විධියකින්

කිව්වොත්, පංචඋපාදාන ස්කන්ධයන්ගේ. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ. මෙන්න මේ ධර්මා ටික හරියට ඇත්ත ඇති සැටියෙන්ම දැකගත්තොත්, දැනගත්තොත්, එදාට පොඩ්ඩක්වත් මෙතන ඇලෙන්න දෙයක් නෑ, කලකිරෙන්න දෙයක් ම යි හම්බවෙන්නේ. කලකිරුණොත් නොඇලෙනවා. නොඇලුනොත් මිදෙනවා. මිදුනොත්, මිදුනේය යන නුවණද ඒ මොහොතේම ලබනවා.

අභිමානයෙන් මහා ප්‍රකාශයකුත් කරනවා.

'බිනාජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කථංකරනියං නාපරං ඉත්තථායාති'

මගේ ජාතිය ක්‍ෂය විය. ජාතිය, ඉපදීම නැති කළා. බ්‍රහ්මචරියං කථංකරනියං නාපරං බ්‍රහ්මචරියා වශයෙන්, මාගීයේ ප්‍රතිපදා වශයෙන් කළ යුතු, වැඩිය යුතු යම් වැඩ පිළිවෙලක් තිබුණා නම්, ඒ සියල්ලද නිමාවට පත් කළා කියලා බොහොම ප්‍රකාපවත්, අභිමානවත් ප්‍රකාශයක් කරන්නත් පුළුවන්කම තියෙනවා සියල්ලෙන් මිදිලා සියල්ලෙන් නිදහස් වෙලා.

එහෙනම් දැන් අපි රූපය පිළිබඳව, වේදනාව පිළිබඳව, සංඥාව පිළිබඳව, සංඛාරය පිළිබඳව, විඤ්ඤාණය පිළිබඳව කලකිරුනේ නැත්තේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදන්න, නොදක්ක නිසයි. ඔන්න අපි මේ එකම දහම හරියට දැනගත්තොත්, දැකගත්තොත් තමයි අපට ලෝකෝත්තර නුවණක්, ලෝකෝත්තර ඥානයක්, නිර්වාන ඥානයක් පහළ කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. මේ ටිකේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදන නොදක නිර්වාන ඥානයක් පහළ

කරගන්න කඩදාවත්ම ලැබෙන්නේ නෑ. එතකොට නිර්වාන ඥානයක්, ලෝකෝත්තර ඥානයක් උපදින්නේ මේ පහේ, මේ නාම රූප දෙකේ, එහෙම නැත්නම් චිත්ත, වෛතසික, රූප - මෙන්න මේ ධර්මයන්ගේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීම තුළමයි. එහෙනම් අපි පළමු කොට මෙන්න මේ ධර්මතාවයන්ගේ ඇත්ත යථාර්ථය විමසා බලන්නට ඕනේ. ඒ ඇත්ත යථාර්ථය විමසා බැලුවොත් තමයි මේ පැත්ත අපිට අත හරින්න වෙන්නේ. අපි අද දවසේ නිවන් දකින්න කියලත් භාවිතා කරන්නේ මේ කරුණු ටික ගැනම නම් මෙතැනින් ගැලවීමක්, මිදීමක් අපට වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා අපට මෙන්න මේ ටික යම් දුරකට තේරුම් ගැනීමේ නුවණක් ඕනේ. මේක අතහරින්න ඕනේ භයානක තැනක් කියන අවබෝධය ලබන්න ඕනේ. ඒ අවබෝධය ලබා ගත්තු කෙනෙකුට මෙතැනින් ගැලවී යන්න පුළුවන් පාරක් තියෙනවා. මම අද ඒ පාර පෙන්නලා දෙනවා. මම දන්නේ නෑ ඔබට ඒක තේරුම් ගන්න පුළුවන්ද බැරිද කියන එක තමන්ගේ ඥාන මහිමයේ බලයයි, එතැනට සාධක වෙන්නේ. මා දන්නා තරමකින්, උපරිමයෙන් ඒ තැන, ඒ පාර පෙන්නලා දෙනවා.

අද අපට ශ්‍රද්ධාවක් තියෙනවා, බුදුභාමුදුරුවෝ ගැන. බුදුභාමුදුරුවෝ දේශනා කොට වදාළ ධර්මය පිළිබඳව ප්‍රත්‍යක්ෂ තරමේ අවබෝධයක් අපට නැති වුණත්, උත්වහන්සේව අපට විශ්වාසයි. උත්වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මය විශ්වාසයි. ඒක යථාර්ථයක්මයි! ඇත්තක්ම කියන අවබෝධය අපට තියෙනවා. ඒනිසා ලෝකය හා උත්වහන්සේ කළ දේශනාව අතරේ ලොකු වෙනසක් තියෙනවා. ලෝකයට රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ ස්කන්ධවල

වටිනාකමක් තියෙනවා. බුද්ධි වටිනාකමක් නොවෙයි. ඒක මම ම යි, මගේ ම යි, මගේ ආත්මය ම යි කියන තරමට දැඩිව අරගෙන තියෙනවා. යමක් අපි දැඩි කොට ග්‍රහණය කරගන්නේ ඒකට වඩාත් ඇලුනු බැඳුනු නිසා නේ, ඒකේ වටිනාකමක් ඇති නිසා නේ. දැන් අපි උදාහරණයක් හැටියට ගත්තොත් අපේ ගෙදර තියෙන රත්තරං බඩු ටික අපිට හුඟක් වටිනාවානේ. වටින නිසා අපි ඒ ටික අනිත් ඒවා වගේ අතන මෙතන දාන්නේ නෑනේ. ඒක හුඟක් පරිස්සම් තැනක, කබඩි එකක, අල්මාරියක දමමත් ඒකෙන් සැඟවිවිව තැනක තමයි ඒක දාන්නේ. ඇයි ඒ? ඒකේ ලොකු වටිනාකමක් ඇති නිසා. ඒකට අපි දැඩි ලෙස බැඳිලා ඉන්න නිසා. එතකොට මෙන්න මීටත් වඩා - රත්තරං බඩු ටික කාට හරි දෙන්න පුළුවන්, දුටු පුතාට හරි.

ඒත් එහෙමවත් අත හරින්න බැරි බන්ධනයක් තමයි මේ රූපාදී ස්කන්ධයන් පිළිබඳව මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියලා ගත්ත මේ බන්ධනය. ඒ බන්ධනයට හේතුව තමයි මේ ආත්මය හරි වටිනාකමක් ඇති මහා වටිනාකමක් ඇති දෙයක් හැටියට තමයි අපි දකින්නේ. මෙන්න මේ දැක්ම තියෙන කල් අපට මිඳෙන්න බැහැ. හැබැයි ඒ ලෝකයේ අපි ඉන්න තැන. බුදුභාමුදුරුවෝ දේශනා කළේ මොකක්ද? ඒකේ අනෙක් පැත්ත. පෙනපිණ්ඩුපමං රූපං - රූපය හිස් නිසරු පෙන පිඩකට සමාන කරනවා. වේදනා බුබුලුපමා - වැහි බිංදු වැටෙන කොට වතුරේ බුබුලු හටගන්නවා, වහා බිඳිලා යනවා. කිසි වටිනාකමක් නැහැ. වැඩිකල් පැවැත්මක් නැහැ. මේ වැහි බිංදුවෙන් හට ගන්න පෙන පිඩ, දිය බිංදුව, බුබුලු ඊළඟට වැහි බිංදුවෙන් බිඳිලා යනවා. වේදනාව දිය බුබුලක් වගේ.

මරිච්ඡපමා සඤ්ඤා - සංඥාව මිරිඟුවක් වගේ. මිරිඟුව කියන්නේ මායාවක්. තියෙනවා වගේ ජෙනවා. සංඛාරා කදලුපමා - සංස්කාර හරයක් නැති, කෙසෙල් කදක් වගෙයි. මායුපමාව විඤ්ඤාණං - විඤ්ඤාණය මායාවක්. මායාකරුවන් නැති දෙයක් තියෙනවා වගේම, මවලා පෙන්නනවා. නැතිම දෙයක් තියෙනවා වගේම මවා පෙන්නන විජ්ජාකාරුවෙක්, මායාකරුවෙක් වගෙයි විඤ්ඤාණය.

දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ස්කන්ධ පහ සමාන කරන්නේ මේ විධියට. පෙනපිණ්ඩුපමං රූපං වේදනා බුබ්බලුපමා මරිච්ඡපමා සඤ්ඤා සංඛාරා කදලුපමා මායුපමාව විඤ්ඤාණං. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේවා දේශනා කරන්නේ බොහොම නිරර්ථක, නිසරු වහා වෙනස් වෙන දුක් වූ අනාත්ම වූ අත්භල යුතු ධර්ම හැටියටයි.

දැන් ඔන්න ලෝකයේ අපි ඉන්නේ එක පැත්තක, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව එක පැත්තක. දැන් අපිට ප්‍රත්‍යක්ෂයකින් මේ පැත්ත අත හරින්න තරම් කලකිරීමක් නැති වුණත්, බුදුහාමුදුරුවෝ මේ දේශනා කළ දහම ඇත්තක්මයි කියන ශ්‍රද්ධාවකුත් අපිට තියෙනවා. තියෙන නිසා නේ අපි ඒක ඇත්තද කියලා බලන්න, මේ උත්සාහ කරන්නේ. එහෙනම් දැන් ඔන්න අපි මෙන්න මේ විශ්වාසය, මේ බුදුහාමුදුරුවෝ කෙරෙහි ඇති ප්‍රසාදය ශ්‍රද්ධාව ප්‍රධාන කරගෙන මේ ජීවිත කාලය තුළ අපි යම් විමර්ශණයක ධර්මානුකූලව යෙදිලා තියෙනවා; සැබවින්ම රූපය මේ ලෝකය කියන තරම් සැපදායක සුවදායක, නිත්‍ය වූ සුඛ වූ, ආත්ම වූ සුභ වූ යථාර්ථයක්ද මෙහි ඇත්තේ කියලා අපි දැන්

යම් කාලයක් හොයලා බැලුවා. දැන් සොයා බැලූ ප්‍රමාණය තුළ අපි හඳුනාගෙන තියෙනවා, මේ ලෝකයේ තියෙන අදහස නම් වැරදි ම යි. බුදුහාමුදුරුවෝ දේශනා කළ දහමේ ඇත්තක් තියෙනවා ම යි කියන විශ්වාසයක් අපට දැන් දැන අවබෝධයෙන්, දැන් මේ ටික. යම් අවබෝධයක් තුළ අපට තියෙනවා බුදුහාමුදුරුවන්ගේ දේශනාව ඇත්තක් කියලා. හැබැයි තාම අපි සමත් වෙලා නැහැ මේ ඇත්ත මෙහෙම දැනගත්තට, මේ පැත්ත අත හරින්න. අපට තේරෙනවා මේ කය මහා දුක්මයි, මේ කය වදකයෙක් ම යි, මේ කය මාරයෙක් ම යි, මේ කය පිළිකුල්, අසුභ, අසුවි දෙයින්ම පිරිලා කියලා ජෙනවා. පෙනුණට අත හරින්න බෑ, මිඳෙන්න බෑ. මේ වේදනාව දූං සැප වේදනා, ඊළඟට දුක් වේදනා, ඊළඟට අදුක්ඛමසුඛ වේදනා, කැමති කැමති දේ පවත්වන්න බෑ කියලා දන්නවා. සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ මේ නාම ස්කන්ධ පිළිබඳවත් යම් යම් ප්‍රමාණයක අවබෝධයක් අපි ලබලා තියෙනවා අනිත්‍ය බවට, දුක් බවට, අනාත්ම බවට.

දැන් එහෙම දක්කත්, දැනගත්තත් ඇයි අපට මේකෙන් මිඳෙන්න බැරි? තාම අපට ඒකෙන් මිදී යන මාවත හම්බවෙලා නැති නිසා. අපි හැමදාම මේ රූපාදී ස්කන්ධ ටික අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන්, අසුභ වශයෙන් බලයිද ජීවිතය ගෙවෙන කල්ම? කවදාවත් මේ ටික බලලා ඉවර කරන්නත් බැහැ, මිඳෙන්නත් බැහැ.

දැන් අපට ඔතේ යම් දුරකට ප්‍රත්‍යක්ෂතාවයක් ඇති කර ගන්න මේ රූපාදී ස්කන්ධ ටික සුභ වූ දෙයක්ද? අසුභ වූ දෙයක්ද? නිත්‍ය වූ දෙයක්ද? අනිත්‍ය වූ දෙයක්ද, සැප වූ දෙයක්ද, දුක් වූ දෙයක්ද, ආත්ම වූ දෙයක්ද? අනාත්ම වූ

දෙයක්ද? දැන් මෙන්න මේ බේදීම මේ විමර්ශනය කරලා යම් අවබෝධයක් ලබා තියෙනවා. මේ වෙන කොටත්. මේ ස්කන්ධ ටික නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම, සුභ නොවේය, අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම, අසුභ භාවයටම වැටෙන්නේය කියන යම් දැනුමක් මේ වෙනකොටත් ලැබිලා තියෙනවා. හොඳයි අපට ඕනේ මොකක්ද දැන්? මේකෙන් ගැලවිලා යන්න. දැන් ගැලවිලා යන්න කියලා මේ ටිකම නැවත නැවත භාර භාර බැලුවොත්, ගැලවෙයිද? නෑ. එහෙනම් අපි යම් කරුණක් උදෙසා මේ ටික බැලුවා නම්, දැන් ඒ අවශ්‍යතාවය බොහෝ දුරට ඉටුවෙලා.

දැන් ඕනේ මේකෙන් පැනලා යන්න දොරටුවක්. ආසිවිසොපම - දැන් සර්පයන්ව හොඳට හඳුනාගත තියෙනවා. දැන් සර්පයන්ගෙන් ගැලවිලා, සර්ප විමනෙන් පැනල යන්නයි දැන් තැනක් ඕනේ. මොකක්ද මේ තැන? මේ පංච බ්‍රහ්මයට අපි බැඳෙන තැන කොතැනද? අන්න එතන හඳුනාගත්තොත් තමයි, අපිට ගැලවෙන්නට පුළුවන්කම තියෙන්නේ. ඒ බ්‍රහ්මයට අනුවෙන තැන හඳුනාගත්තේ නැත්නම්, හඳුනාගන්න බැරිවුණොත් අපිට කවදාවත්ම ගැලවිලා නිදහස් වෙලා යන්න බෑ. ඒ නිසා හරිම සරල දහමක් තියෙන්නේ. මහ ලොකු අමාරු නෑ. මේ කියන ටික තේරුම් ගත්තොත් ආයින් ජීවිතයට ඔබ බණ අහන්න ඕනේ නෑ. එපාම කියනවා නෙවෙයි අවශ්‍ය නෑ මේ ටික තේරුම් ගත්තොත්. මුළු ධර්මයටම සවන් දෙන්න ඕනේ මේ ටික තේරුම් ගන්න. මේ ටික තේරුම් ගත්තට පස්සේ තියෙන්නේ තමන්ට පැවරෙන කායඝී විතරයි. රහත්වෙන කල්. ඒ නිසා අපි මෙන්න මේ ටික, මෙන්න මේ තැන අහගන්න බලමු; මේක තේරුම් ගත්තොත්, මේ ඉදිරි දවස්

පහේ මට බණ කියන්න ඕනේ නෑ. මට තියෙන්නේ ඔය ඇත්තෝ භාවනා කරන හැටි බලාගෙන ඉන්න විතරයි. මාත් නිදහස් වෙනවා මේ කියන තෑන හරියටම තේරුම් ගත්තොත්.

දැන් බලන්න, අපි අනුමාන ඥානයක් ලැබුවා රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ - මේ නාම රූප ධර්ම මාරයට අයිති දේය කියලා. කවදාවත් සැප ගෙන දෙන දේ නොවේය කියලා අපි හඳුනාගෙන තියෙනවා. එහෙත් අපි නැවත නැවත මේකට අනුවෙන්නේ කොතැනින්ද? මොකක්ද දොරටුව? විඤ්ඤාණයත් මේකටම අයිති ටිකක් නේ. සංඥාවත් මිඳෙන්න හදන එකක් නේ. දැන් ඔන්න මේ ටික එකතු වෙලා අපිට ගැලවිලා යන්න තියෙන මාභියත්, දොරටුවත්, මෙතැනමයි තියෙන්නේ. බාහිරව ලෝකෙ වෙන කොහෙ හරි කෙළවරක නොවෙයි. මෙතැනමයි තියෙන්නේ. එහෙනම් දැන් අපි බලන්න ඕනේ - දැන් හිතන්න මෙහෙම - මේ ස්කන්ධ ටිකට අයිති අටලොස් ධාතුවත් දොළොස් ආයතනයත්. ස්කන්ධ කියලා කිව්වත්, ධාතු කිව්වත්, ආයතන කිව්වත්, මේ තුනෙන්ම හඳුන්වන්නේ එකම ධර්මතාවයක්. එකිනෙකාගේ වඩන පිළිවෙල මාභී ප්‍රතිපදාව අනුව කෙනෙකුට ස්කන්ධයන්ගෙන් වැටහෙනවා; තව කෙනෙකුට ආයතනයන්ගෙන් වැටහෙනවා; තව කෙනෙකුට ධාතුවෙන් වැටහෙනවා; මේ කොයි එකෙන් අවබෝධ කරගත්තත් කමක් නැහැ; කොයි එක ගවේෂණයට ලක් කළත් කමක් නැහැ. එතකොට මේ ස්කන්ධ ටික කියන කොට එතැන දොළොස් ආයතනයත් තියෙනවා, අටලොස් ධාතුවත් තියෙනවා. මේ සියළු ධර්මතාවයන් ගැනයි, මෙහි කියවෙන්නේ. දැන් ඔන්න අපිට ඇහැට රූපයක් ගැටෙනවා;

විඤ්ඤාණ උපදිනවා, ස්පර්ශ සිද්ධවෙනවා, ස්පර්ශයෙන් වේදනා සංඥා; සංඛාර මේ කියන ධර්මයෝ පහළ වෙනවා. ඊළඟට විතක්ක විචාර තණහා - මෙබඳු ධර්මයෝද පහළ වෙනවා කියලා අපි සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ මේ සසර දිග හැරෙන පිළිවෙල - දුක්ඛ සමුදය ගැන කියවලා තියෙනවා.

දැන් හොඳයි අපි ඒක තේරුම් ගන්න බොහොම පහසුයි, සරලයි, තවත් කෙළවරකින් මේක පටන් ගත්තොත්. අපි හැමෝටම කට පාඩම් ධර්මවක්ක සූත්‍ර දේශනාව. කොණ්ඩඤ්ඤ භාමුදුරුවෝ ඉස්සෙල්ලාම

විරජං විතමලං ධර්මවක්කුං උදපාදී - රජස් නැති කෙලෙස් මල නැති දහම් ඇසක් පහළ කරගන්නා නේ.

මොකක්ද ඒ දහම් ඇස? යං කිංචි සමුදයධර්මං සබ්බං තං නිරෝධධර්මං - යම් වූ ධර්මයක් හට ගනීද ඒ හට ගන්න සියලු ධර්මයෝ අනිත්‍ය ස්වභාවයට, වෙනස්වීමට, නැසීමට යනවාය කියන දැකීම. මේ දහම් ඇස තුළ මොකක්ද මේ කියවෙන්නේ? හට ගත්ත හැම දේම නිරුද්ධ වෙනවාය කියන දහම තුළ තව දුරට අපි විකක් ඒකෙ ඉස්සරහට ගියොත්, එහාට ගියොත්, පස්සට ගියොත් මේ නුවණ තුළ මොකක්ද ලබා තියෙන්නේ? අතීතය නිරුද්ධ වී ගිය බව, අනාගතය නො හටගත්ත බව, වර්තමානය ඉපද නිරුද්ධ වෙන බව. වර්තමානය පවතිනවා නෙවෙයි. වර්තමානයේ තියෙන්නේ මොකක්ද? ඉපද නිරුද්ධ වෙන බව. යං කිංචි සමුදයධර්මං සබ්බං තං නිරෝධධර්මං. වර්තමානයේ අපි ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැක්කොත්, අපට හම්බවෙන්නේ මොකක්ද? ඉපිද නිරුද්ධ වෙන බවක්.

වර්තමානයේ ඇත්ත දැක්කොත් අතීතය කිබුනා, තියෙනවාය කියන අදහසට ඉඩ තියෙනවද? නැ. අනාගතය තියෙනවාය කියන අදහසට ඉඩ තියෙනවද? නැ. වර්තමානය තුළ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදකින නිසයි අපිට අතීතයට වග කියන්න වෙලා තියෙන්නේ. අනාගතය ගැන සිහින මවන්න වෙලා තියෙන්නේ වර්තමානයේ ඇත්ත නොදකින නිසා. ඔන්න මේ දහම් ප්‍රතිපදාවේ කෙළවර, නිමාව තමයි වර්තමානය තුළ ඇත්තක් දකින්නට ඕනේ. වර්තමානය තුළ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැක්කොත්, ඒ දකින දේ තමයි හටගන්න හටගන්න හැමදේම නිරුද්ධ වෙනබව. එතකොට හටගන්න දේ නිරුද්ධ වෙනව වගේම ඒ දැක්මේ තියෙනවා හටගන්න දේට හේතුවක් දකිනවා. මේ මේ හේතුව නිසා දැන් දැන් හටගන්නවා. එතකොට හේතුවක් වර්තමානය, එලයක් වර්තමානය. අතීතයෙන් මොනවත් ඇවිල්ලත් නැ. අනාගතයට මොනවත් යන්නෙත් නැ. වර්තමාන හේතු නිසා හටගත්ත ධර්මයෝ හේතු නිරෝධයෙන් ඒ එල ධර්මයද ඉතුරුවක් නැතුවම නිරුද්ධ වෙලා යනවා දැක්කොත්, අතීතයෙන් ආවේ නැ කියන අවබෝධය, අනාගතයට යන්නේ නැ කියන අවබෝධය එක්ක මේ දැනුම ලැබුවොත්, ඔන්න ඔය නුවණට ඔය දැනුමට තමයි විරජං විතමලං ධර්මවක්කුං උදපාදී - රජස් නැති කෙලෙස් නැති දහම් ඇස කියලා කියන්නේ ඔය අවබෝධයට - අතීතය නිරුද්ධ වෙච්ච බව, අනාගතය නොහටගත්ත බව, වර්තමානයේ ඇත්තේ ඉපද නිරුද්ධ වෙන ධර්මතාවයක්ය කියන අවබෝධය. එතකොට ඇලෙන්න කොහෙද තියෙන්නේ? අතීතය මැරිලා නම්, අතීතය ගැන අපට හිතන්න, දුක්වෙන්න, සතුටුවෙන්න දෙයක් නැ. අතීතය මැරිලා ඉවරයි. අනාගතය නූපන්නේ

නම්, අල්ලගන්න දෙයක් නෑ, බැඳෙන්න තැනක් නෑ, මවන්න දෙයක් නෑ, නිදහස්. වර්තමානය තුළ බැඳෙන්න තැනක් තියෙනවාද? වර්තමානයෙන් තියෙන්නේ ඉපද නිරුද්ධ වන තැනක්. ඔන්න ඔය ඇහූ තමයි අපට පහළ කරගන්න ඕනේ. ඔය ඇහූ පහළ කරගන්නේ නැතුව අර ස්කන්ධ ටික බල බලා හිටියට වැඩක් වෙන්නේ නෑ. ලෝකය භාරලා භාරලා අවුස්සලා ඉවර කරන්න හම්බවෙන්නේ නෑනෙ.

එහෙනම් දැන් අපේ ඉලක්කය වෙන්න ඕනේ මෙන්න මෙබඳු දහම් ඇසක් පහළ කර ගැනීමයි. අතීතය නිරුද්ධ වී ඇති බව, අනාගතය නො හට ගත්ත බව, වර්තමානය ඉපද නිරුද්ධ වෙන බව. මෙන්න මේ ටික දැන ගත්තොත්, මේ ටික දැක ගත්තොත් මේක තමයි දහම් ඇස, සසර දුක් සියල්ල නිමා කරන්න තියෙන සාධනීය මග වෙන්නේ, දැක්ම වෙන්නේ මෙන්න මේ නුවණ. දැන් අපට මේ දහම දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ කොතැනද? අතීතය නො හට ගත්ත බව, අතීතය නිරුද්ධ වෙච්ච බව, අනාගතය නො හට ගත්ත බව, වර්තමානය ඉපද නිරුද්ධ වෙන බව කොහොමද කොතැනින්ද දකින්න තියෙන්නේ?

ඔන්න දැන් අපි හොයන්න ඕනේ එතැනයි. තමා තුළින්. රෝහිතස්ස සුත්තයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ බලයක් පමණ සිරුර තුළම ලොංකව පඤ්ඤපෙඨී ලොක සමුදයංව පඤ්ඤපෙඨී ලොක නිරොධංව පඤ්ඤපෙඨී ලොක නිරොධගාමිණී පටිපදංව පඤ්ඤපෙඨී. එතකොට මේ සතර කරුණම පෙන්නන්නේ කොහෙන්ද? මේ බලයක් පමණ වූ සිරුර තුළ. එතකොට බාහිරයේ අපට මොනවත් නෑනේ. දැන් හොඳට තේරුම් ගන්න, මේ දේශනාව තුළ

මේ සිරුරෙන් එතාට අපට මොකක්වත්ම ගවේෂණයක් නෑ. බලයක් පමණ වූ සිරුර තුළයි මේ සියල්ල තියෙන්නේ. එතකොට දැන් තේරුම් ගන්න ආධ්‍යාත්මික පර්යේෂණයක් අපට තියෙන්නේ. ඇතුළතින් කරන පර්යේෂණයක් තුළිනුයි දුක, සමුදය, නිරෝධ, මාර්ග කියන සතර අවබෝධ කර ගන්න වෙන්නේ. බාහිරය නෙමෙයි. ඒ නිසා තමා තුළින් කියන කථාව හරි, හොඳයි. තමා තුළින් කියලා කිව්වහමත් අපි ටිකක් පරිස්සම් වෙන්න ඕනේ. ඒකත් වැරදි විදියට භාවිතා කරන්න පුළුවන්, නිවැරදි විදියට භාවිතා කරන්න පුළුවන්; මම, මගේමයි කියන තැනට ඇවිල්ලා මේකේ අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව බලන්න පුළුවන්. අනේ මගේ කය අසුභ, අසාර, දුගඳ, පිළිකුල් නේ කියලා බලනවා. කාගෙද බලන්නේ, කාගේ කයද? මගේ කය! මගේ කියලා අල්ලගෙනෙන බලන්නේ. අත හැරෙනවද? නෑ. ඒක පුඤ්ඤාභිසංඛාර ගනයට යනවා. හැබැයි අපි අර ඉස්සෙල්ලා කියපු යෝනිසෝමනසිකාරය කියන තැනට වැටෙන්නේ නෑ. මගේ කයයි බලන්නේ. මගේ වේදනාවයි, මගේ සංඥාවයි, මගේ සංඛාරයයි, මගේ විඤ්ඤාණයයි බලන්නේ. මගේ කියලා අල්ලගෙන බැලුවොත්, අත හැරෙන්න විදියක් නෑනේ අල්ලගෙන නෙ. අත් හැරෙන විදියට බලන්න ඕනේ මේක.

එහෙනම් දැන් ඔන්න අපි මෙන්න මේ කියන දැනුම මේ කියන නුවණ, මොකක්ද? අතීතය නිරුද්ධ වී ගිය බව, අනාගතය නො හට ගත්ත බවට, වර්තමානය ඉපද නිරුද්ධ වෙන තැන දහමයි දකින්න ඕනේ. ඒ දහම දකින්න වෙන්නේ කොතැනද? ඔන්න අපි දැන් විශේෂ අවධානය

යොමු කරලා, මෙන්ම මේ තැන නිරවුල් කරගන්න පුළුවන් වුනොත් හරිම ලේසියෙන් අපට පුළුවන් වේවි, ඒ දහම් ඇස උපදවා ගන්න, පහළ කර ගන්න. ඔබ නිතරම මොන වගේ තැනක් වේවිද මේ තැන කියලා? දැන් හිතන්න අතීතය පිළිබඳව යම් අදහසක් උපදිනවා නම්, අනාගතය පිළිබඳව යම් අදහසක් උපදිනවා නම්, ඒ අතීතය අනාගතය පිළිබඳව අදහස් වෙන්නේ කල්පනා වෙන්නේ මතකයට එන්නේ චක්‍රායතනයද, සෝත්තායතනයද, සාමාන්‍යතනයද? ජීවිතායතනයද? කායාතනයද? මනායතනයද? මනායතනය. එතකොට දැන් ආයතන හයක් හැටියට ගත්තහම අතීතය තිබෙන බවට, අනාගතය හට ගන්න බවට, යම් අදහසක් අපට උපදිනවා නම් උපදින්නේ මනායතනයේමයි. එහෙනම් දැන් ඔන්න තේරුම් ගන්න අර ක්‍රවණැස පහළ කර ගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනේ කොතැනද? මනායතනයත් එක්ක. ඔන්න දැන් මම කිව්වා නේ මේ ගවේෂනය, මේ පර්යේෂණය සම්පූර්ණයෙන් යෙදෙන්නේ ආධ්‍යාත්මිකවයි කියලා. තමා තුළින් බලන්න කියපු තැන. එතකොට දැන් මේ පර්යේෂණය සම්පූර්ණයෙන්ම ඇහැ, කන, නාසය, දිව, කය කියන තැනට වඩා මනායතනය කියන තැනින් ම යි බලන්න වෙන්නේ. මොකද අපට අතීතය ගැන සිහිවීමක් වෙන්නේ නැහැ, අතීත් ආයතන පහේදී, අනාගතය පිළිබඳව සිහි කිරීමක් කරන්න බැහැ, ඒ ආයතන පහෙන්. අතීත අනාගතය පිළිබඳව සිහිපත් වෙන්නෙම මනායතනයෙන්. එතකොට අතීතය තිබෙන බවට අනාගතය තිබෙන බවට සිහිවෙනවා කියන එකට සාධකය මොකක්ද? වර්තමානය පවතිනවා කියන වැරද්දත් එතන නියන නිසා. වර්තමානය ඉපද නිරුද්ධ වන බව දකිනවා නම් අතීතය තිබුනා,

අනාගතය තියෙනවා කියන්න බැහැ. අතීතය තියෙනවා, අනාගතයක් තියෙනවා කියන්නේ, එහෙම අදහස් උපදින්නේ වර්තමානයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදකින නිසාමයි. එහෙනම් මනායතනය තුළ මේ සිදුවන ක්‍රියාවලියත් එක්ක අපට පුළුවන්කම තිබුණොත් වර්තමානයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්න, ඔන්න අපට පේනවා අතීතය නිරුද්ධ වූ බව, අනාගතය නො හ ටගත්ත බව; වර්තමානය ඉපද නිරුද්ධ වෙන බව. ඔන්න වර්තමානය ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දක්කොත් එතැන කියනවා එතකොට අතීතය එකො අනෙකා අනාගතය දුකියො අනෙකා වර්තමානය මසේ. මැදුම් පිළිවෙත, ආයාඡ්ඡාංගික මාර්ගය ඔතැන උපදිනවා. නිර්වාන ඥානය, ලෝකොත්තර ඥානය උපදින තැන තමයි මෙන්ම මේ තැන කරන නිවැරදි ගවේෂණය. නිවැරදි පර්යේෂණය. එතැන තේරුම් ගත්තොත්, අපට ලැබෙනවා සංඛ්‍යෙතන පංචුපාදානකඛණ්ඩා දුක්ඛා කියන තැන. දැන් අපි මෙතෙක් කාලයක් පංච උපාදාන ස්කන්ධය කියලා හඳුනාගෙන තියෙන්නේ මේ භෞතික වූ දේ හා ඇසුරු වෙච්ච ධර්මතාවයක්. මෙන්ම මේ යථාර්ථය, මේ දහම් ඇස ලබනවා කියන තැන අපි මෙතෙක් කාලයක් ඇසුරු කළ, අදහස් කළ, කල්පනා කළ දහමට වඩා හාත් පසින් වෙනස් යථාර්ථවාදී දහමක් අපිට දැක ගන්න වෙනවා. දුක්ඛ කියන යථාර්ථය එන්නේ එතැනින්.

දැන් අපි බලන්න ඕනේ, අත් නොහැර අත් හැරෙන්නට නොදී නැවත නැවත රූපාදී ස්කන්ධයන් අල්ලලා දෙනවා නම්, යම් හේතුවක් යම් නිමිත්තක් මූලික වෙලා, අපි දුක්ඛ කියන්නට ඕනේ එතැනට නෙ නේද? දැන් අපි මෙහෙය ගත්තොත් - වෘක්ෂයක අරක් ගත්ත දෙවියො කලබලයට පත්

වෙනවාලු, මාලුවා කියන වැලක ඇටයක් ලගට වැටුණොත්. මහා කම්පනයට පත් වෙනවලු, හඬා වැලපෙනවාලු. ඉතින් අනිත් දෙව්වරු ඇවිල්ලා කියනවාලු, කලබල වෙන්න එපා, ඕක සමහර වෙලාවට ඇවිලෙන ගින්නකින් දව්ලා යන්නත් පුළුවන්. සතෙක් කාල යන්නත් පුළුවන්. එහෙම තැත්නම් බොල් වෙලා යන්නත් පුළුවන්. ඒ ආදී විවිධ හේතු නිසා ඕක නැතිවෙලා යන්න පුළුවන් කලබල වෙන්න එපා කියලා. මේ එකද හේතුවක් නිසාවක් මේ මාළුවා ඇටය - පුංචි බීජය - විනාශ නොවුණොත්, විනාශ නොකළොත් මොකද වෙන්නේ? මේ පුංචි ඇටෙන් පුංචි පැළයක් හට ගන්නවා. හටගෙන මේක මහා වැලක් වෙලා මේ ගහ දිගේ ගිහිල්ලා මුළු ගහම වෙලා ගන්නවා. මුළු අතු පතුර වහ ගන්නවා මේ වැලෙන්. ඊළගට වෙන්නේ මොකක්ද? මහා හුළඟකට අහු වෙලා මේ ගහම පෙරලිලා යනවා, ගහම විනාශ වෙලා යනවා මේ මාලුවා වැල නිසා. එක පැත්තකින් ගතේ රසය උරාගෙන ගහ දුර්වල කරනවා, අනෙත් පැත්තෙන් ගහට අනතුරු ඇති කරනවා ස්වභාවික විපත්වලින්. ඉතින් මේ ගහට අරක් ගත්ත දෙවියොත් බිය වෙනවලු. දැන් බලන්න දෙවියා බිය වුනේ මොහොතකටද? වැලටත් ඉස්සෙල්ලා පුංචි බීජයට. අපිටත් මෙන්න මේ සසර, මේ උපාදාන ස්කන්ධ, ස්කන්ධ දුක හදන බීජයක් තියනවා. මහා ස්කන්ධ දුක හදන පුංචි බීජයක් තියෙනවා. මෙන්න මේ පුංචි බීජයට තමයි පංචුපාදානකුක්කා කියලා කියන්නේ. ඒකෙන් හදන ප්‍රතිඵලයටත් ස්කන්ධ කියනවා තමයි. කෙටියෙන් කියනවා නම් දුකයි කියලා පෙන්නපු තැන මෙන්න මේ පුංචි බීජමය අවස්ථාව හඳුනාගන්න වෙනවා. එතන හඳුනා ගන්න බැරිවෙච්ච තැන තමයි, අපට මහා දුකකට, මහා විපතකට

වැටෙන්න වෙලා තියෙන්නේ. ඔබ කපා කළා වගේ සංඥාවේ කිව්වා, විඤ්ඤාණය කිව්වා - හොඳයි මීට අනුරූපී දහමක් තමයි මේ තුළ නිර්මාණය වෙන්නේ. හැබැයි අපි ප්‍රවේසමින්, පරිස්සමින් ඒ දහම තේරුම් ගන්න ඕනේ. තැත්නම් අපි ස්කන්ධ ගවේෂණයක්, ස්කන්ධ පර්යේෂණයක්, ලෝක පර්යේෂණයක් කරනවා කියන තැනටම වැටිලා සසරේ නිමාවක් නැති ගවේෂණයකට බැස ගත්තා වෙනවා.

අපිට ඕනේ කරන්නේ අතීතය නිරුද්ධ වූ බව, අනාගතය නො හට ගත්ත බව, වර්තමානය ඉපද නිරුද්ධ වී ගිය බව දක්නා වූ නුවණක්. ඒකයි අවශ්‍ය කරන්නේ. දැන් බලන්න මාලුවා වැලක බීජය දකින දෙවියා බියට පත් වන්නේ යම්සේද, අපි කිනම් තැනක් දුක බිය විය යුතුද? අපි කිනම් තැනක් දුක බිය වී වහා එය සිඳි ලීමට උත්සුක විය යුතුද? අන්න එතැන තමයි සැබෑ ලෙස දුක කියන නුවණ දැනුම තියෙන්න ඕනේ. එතැන දුකයි කියන දැනුම නුවණ නොපිහිටියහොත්, සමුදය නිර්මාණය වෙලා. නිරෝධය මාර්ගය අහිමි වෙලා. සසර උදා වෙලා. මෙන්න මේ තැනයි අපි දුක කියන වචනය තුලින් අර්ථවත් කරගන්න වෙන්නේ. අපි ඒ වික ගැන විකක් කපා කරන්න ඕනේ.

පින්වත්නි, අපි විමර්ශනය කළ යුතු යම් දහමක් ගැන කපා කළා. එතනදී අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ යම් තැනක ස්කන්ධ ධාතු ආයතන ඇත්නම්, ඒ කියන්නේ එතැන කුමක උපතද? දුකේ උපතයි. ස්කන්ධ ධාතු ආයතන යම් තැනක පවතිනවා නම්, එතැන දුකේ උපතයි. යො ව හික්කිවෙ චක්ඛුං උප්පාදො දුක්ඛස්සොසො උප්පාදො. යම් තැනක ඇහැ ගටා ගත්තා නම්, කණ, නාසය, දිව, කය, මන ගටා ගත්තා

නම් ඒ හට ගත්තේ මොකක්ද? දුකට සොයා සොයා දුකට. දුකට හටගත්තේ. ජරා මරණය පාත්‍රය වේ - ජරා මරණය පහළ වුනේ. ඇයි එහෙම කියන්නේ? ඇහූ හට ගන්නා කියන්නේ සංඛත. අපි අර පටන්ගත්ත තැන. සංඛත ධර්මයක්. සංඛත ධර්මයන්ගේ ස්වභාවය මොකක්ද? ජරා මරණය. හට ගත්ත දේ ඒකාන්තයෙන් ජරා මරණයට පත්වෙනවා. එහෙනම් යමක් හටගන්නා කියලා කියන්නේ ජරා මරණය හට ගත්තේ. ඒ කියන්නේ ජරා මරණය කියන්නේ දුක. දුකට හටගත්තේ. දැන් අපි ආයතනයක් උපද්දවනවා කියන්නේ දුක. දැන් ඇහූ උපදිනකොට ඇහූව අරමුණක් ගැටෙනවා. අරමුණක් ගැටෙනකොට ඇහූව ඒ නිසා වක්‍ර වික්ෂේපයක් උපදිනවා. වක්‍ර වික්ෂේපය උපන්නහම ඒ තුන්දෙනාගේ එකතුවට කියනවා වක්‍ර සමථස්සය කියලා. වක්‍ර සමථස්සය ඇති වුනොත්, වක්‍ර සමථස්සය වේදනා, රූප සංඥා, රූප සංවේතනා කියන මේ ධර්මයේද පහළ වෙනවා. එතකොට මොනවද මේ ධර්ම? ස්කන්ධ. ඇහූ රූපය දෙක අයිති මොහොතටද? රූප ස්කන්ධයට. වික්ෂේපය වික්ෂේපය ස්කන්ධයට, වේදනාව වේදනා ස්කන්ධයට, රූප සංඥාව සංඥා ස්කන්ධයට, රූප සංවේතනාව සංඛාර ස්කන්ධයට. එතකොට ඇහූ උපන්නා කිව්වත්, ආයතන උපන්නා කිව්වත්, එතැන තියෙන්නේ ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීමක්. එතකොට වක්‍ර ධාතු, රූප ධාතු, වක්‍ර වික්ෂේපය ධාතු. ධාතුවේ හට ගැනීමක් එතැන තියෙනවා.

එතකොට දැන් මෙන්න මේ ආයතන, ස්කන්ධ, ධාතු යම් තැනක පහළවෙනවා නම්, අපි එතැනට කියන්න ඕනේ දුකේ හටගැනීම. දැන් දුක හට ගන්න බිජයක් එපැයි

ඉස්සෙල්ලා හට ගන්න. බිජය නැති කළොත්, කලය නැති කළොත් සත්ත්වයෙක් බිහිවීමක් වෙන්නේ නැතේ. ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීමක්, ආයතනයන්ගේ පහළවීමක් වෙන්නේ නෑ. හිතන්න, අපි භාවනා කර කර ඉන්නවා, ඇස් දෙක පියාගෙන. දැන් අපි එක පාරට ඇහූ ඇරලා යමක් භාග්‍යවවා, බලනවා. කන යොමනවා. නාසයට යමක් දැනුනහම ඉව කරලා බලනවා මොකක්ද ඒ සුවද කියලා. දැන් ඔන්න බලන්න අපි මනායතනයක් එක්ක කටයුතු කර කර හිටියේ. දැන් එක වරම ඒක අත හැරිලා වෙනත් ආයතනයකට ඇවිල්ලා. අර ආයතනය නිරුද්ධ වෙලා වෙනත් ආයතනයක් ඉපදිලා. දැන් අර ආයතනය ඉපදිලා තිබුණු තැනත් මොකක්ද තිබුණේ? ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන. එතැනත් තිබුනේ දුක. දැන් අලුතෙන් ආයතනයකට ආවා කියන්නෙන්, ආයතනය මාරු වුනාට දුක මාරුවෙලා නෑ. ඒත් එතැන තියෙන්නේ ස්කන්ධ දුකමයි.

දැන් ඔන්න එහෙනම් අපිට කොතැන හරි, කොයි විදියකින් හරි, ආයතනයන්ගේ හට ගැනීමක්, ස්කන්ධයන්ගේ හට ගැනීමක් වෙනවා නම්, සැපතේ හට ගැනීමක් නෙවෙයි එතැන තියෙන්නේ; දුකෙහිම හට ගැනීමක්. දැන් මේ හට ගැනීම වෙන නිධානය, මූලය කොතැන විය යුතුද? දැන් හොඳට බලන්න, මෙහෙම එක වර මේ පැත්ත බලාගෙන කල්පනා කර කර ඉන්න මම, එක වර මේ පැත්තට හැරෙනවා. දැන් මේ හැරෙනවා කියන ක්‍රියාව ඉබේ සිදුවෙනවද? දැන් තමන් බලන්න විමසලා. තමන් එහෙම ස්වභාවයෙන් ඇහූ ඇරලා බලපු වෙලාවක්, හැරිලා බලපු වෙලාවක්, විමසුම් කරපු වෙලාවක් හිතට අරගෙන, බලන්න මොකක්ද එතැන

වුනේ? දැන් මෙහෙම හැරිලා බලපු ගමන් ඇහැට රූප ගැටෙනවා, ඇහැත්, රූපයක් නිසා විඤ්ඤාණ, ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥා, චේතනා. දැන් ඔන්න අලුතින් හටගෙන. අලුත් හවයක් හටගෙන. දැන් මේ ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන පහළ වුනේ මේ පැත්තට හැරුනු නිසා නේ? ඇයි දැන් මේ හැරිලා මේ ඇහැ ඉපදුනේ? ඇහැ ඉපද්දව්වේ ඇයි? ඇහැ උපදින්න හේතුවක් තියෙනවා. නිධානයක් තියෙනවා. එතැන තියෙන යාථාර්ථය ගැන ඇතුළතින් බලන්න ටිකක්. වචනෙම විතරක් නෙවෙයි. හොඳට හිතලා බලන්න. දැන් ඔන්න හිතන්න මෙන්න මෙහෙම. මගේ අතේ යමක් තියෙනවා. අපි මේකට සම්මතයේ කපා කරනවා වටාපත කියලා. මේකට කියනවා කෝප්පේ කියලා, ට්‍රේ එක, ටිපෝයි එක කියනවා. එක එක නම් තියෙනවා. දැන් බලන්න මේ එක එක වස්තූන්ට, එක එක විධියේ නම් අපි පතවලා තියෙනවා, භෞතික වස්තූන් වලට. අපි ඉස්සෙල්ලා කපා කළා අතීතය හෝ අනාගතය කියන දෙකම හිතට හසුවෙනවා නම්, හසුවෙන්නේ මනායතනයේම පමණකි කියලා. බලන්න මෙහාට හැරුණු තැන අතීතය හෝ අනාගතය ඇසුරු වෙලා නැද්ද කියලා. මම මේ ටික කියනවට වඩා ලේසියි තමන්ම මේක ඇතුළතින් දකින්න උත්සාහ කළොත්, දෙනෙත් පියාගෙන. දැන් මේ පැත්තට හැරුණේ මෙහේ එකක් තියෙනවා, මෙහෙම එකක් බලන්න කියලා අතීතය සිහිවෙලා නෙවෙයිද? මෙහෙම ඉන්න ගමන්ම එක පාරට යමක් පේනවා. ඔන්න පේන ධර්මයකුත් තියෙනවා. පෙනෙන කොට හිතෙනවා, මේක තියෙන්නේ මෙහෙ. මේ පේන දේ තියෙන්නේ මේ පැත්තේ. එතකොට දැන් සිහිවෙලා තියෙන්නේ මොකක්ද? අතීත අත්දැකීමක්

නේද? දැන් මෙහෙම බලාගෙන ඇස් දෙක පියාගත ඉන්න කොට, මෙහේ එකක් පේනවා නෙවෙයි නේ? දැන් මෙහේ තියෙනවා කියන අදහස අතීතයි. අපි නිදර්ශන කිහිපයක් අරගෙන කොහොම හරි අමාරුවෙන් හරි ගලපා ගන්න ඕනේ තැන මෙතන. හොඳට බලන්න දැන් අපිට භෞතික ලෝකයේ මේ නිමිති පේනවා කියනවා වගේම, අපි දැන් අදහස් කරගෙන ඉන්නවා මේ ලෝකයේ තියෙන මේ මේ රූප අපට දර්ශනය වෙනවා කියලා. ඇත්තටම අපි යථාර්ථයට යන කොට කවදාවත්ම අපිට මේ රූප පෙනිලා නෑ. අපට රූප නෙවෙයි පේන්නේ, රූප සංඥාවක්මයි. හැබැයි අපි මේ රූපයම පේනවා කියන දෑ අදහසක ඉන්නවා. ඉතින් මේක ධර්මයක්, අපි මේක ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න ඕනේ, යම් මොහොතක නුවණින් තේරුම් අරගෙන. එතෙක් ඒ පිළිබඳව අදහසක් විතරක් තියා ගන්න, මෙන්න මෙබඳු ධර්මාවයක් තියෙන්නේ කියලා.

දැන් බලන්න අපි ඇස් පියාගෙන යමක් - අපි හිතමු භාවනාවකම යෙදුණා කියලා - භාවනා මනසිකාරයක ඔහොම ඉන්න කොට හිතන්න මගේ අතේ තියෙන දෙයට සමාන, අපි සම්මතයේ වටාපතයි කියලා කපා කරන දේට සමාන රූපයක් ඔබේ හිතේ මැවෙන්න බැරිද? හිතට මවලා පෙන්නන්න බැරිද? පුළුවන්. විඤ්ඤාණය මායාවක් කිව්වා නේ. නැති දෙයක් තියෙන හැටියටම පෙන්නන්න පුළුවන් ස්වභාවය කිව්වා නේ විඤ්ඤාණය. සංඥාවට අපි කිව්වා නේ මිරිඟුවක් වගේ කියලා. මිරිඟුව කියන්නේ වතුර නෙවෙයි. තවුත් කැලේ ඉන්න මුවන්ට මිරිඟුව පේනවා, වතුර විධියටම. දැන් හිතේ ඔබට යමක් පේනවා. යම් හැඩයක්, සැකූනක්

පේනවා. මගේ අතේ තියෙන දේ විතරක් නෙවෙයි ඔබ හිතට ස්වභාවය පවතින්න ඉඩ දෙන්න. මේ ලෝකේ තියෙන නොයෙක් දේවල් ඔය විත්ත රූප හැටියට හිතේ මැවෙනවා නේද? හිතේ ස්වභාවය ඕකයි. අපි එක තැනක් අරගෙන බලමු: නිදර්ශන කීපයක් ඔස්සේ ඒ අනුව හිතන්න පුළුවන්. දැන් මේ යමක හැඩය, රූපය පේන කොට මේ පෙනෙන දර්ශනය බාහිරද? ආධ්‍යාත්මිකද? ආධ්‍යාත්මිකයි. නාමද රූපද? නාම. දැන් මේ පේන්නේ සිතේම හට ගත්ත ධර්මයක්. ඇතුළතම හට ගත්ත ධර්මයක්. හැබැයි අපි මේ දිහා බලන්නේ නාම ධර්මයක් හැටියටද? අපි ඉක්මනින්ම මේකට කියන නම සිහි කරගන්නේ නැද්ද? සිහි කරනවා - මේ වටාපත. වටාපත කියලා සම්මතයේ අපි කථා කරන්නේ නාම ධර්මයකටද රූප ධර්මයකටද? එතකොට දැන් ඔතන කරපු මනසිකාරය යෝනිසෝද අයෝනිසෝද? දැන් වටාපත කියන අදහස සිහි කරගෙන තියෙන්නේ, තමන් තමන්ගෙම හිතුවිලි ඉදිරියේ නේද? තමන් තමන්ගෙම සිතුවිලි ඉදිරියේ සිහි කර ගත්තේ මොකක්ද? ලෝකයට අයිති දෙයක්, ලෝක සම්මතයක්. මේක වටාපත කියනකොටම එපමණකින් අපි සිහිකරගෙන තියෙන්නේ මොකක්ද? වර්තමානයේ ඇත්ත දෑකලා තියෙනවාද අතීතයේ තියෙන බවටද මේ අරගෙන තියෙන්නේ? දැන් මේ වටාපතයි කියලා කරපු මනසිකාරය අතීතද? වර්තමානද? මේකෙ හැඩයට වටාපතයි කියලා කියන නම ඉගෙන ගත්තේ අපි අතීතයෙන්. දැන් එතකොට අපි වර්තමානයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැක්කද? වර්තමානයේ ඇත්ත නාම ධර්ම, හිතේ හටගත්ත ධර්මයෝ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදූක, අතීතයේ තියෙන බවට දැනගත්තා නේ? ඊළඟට ඒකේ ප්‍රතිඵලය මොකක්ද? අපිව

අනාග්‍රහයට ගෙනියනවා. ඒක තියෙන්නේ මෙහෙ. තියෙන දේ බලන්න නේද අපි මේ හැරෙන්නේ?

මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය කියෙව්වා නම්, මේ දහම හරියට නිරවුල්. මේ දහම මේ විදියටම ඒ සූත්‍රයේ තියෙනවා. තව ටිකක් අරගෙන බලන්න. දැන් වර්තමානය තුළ මොකක්ද හටගෙන තියෙන්නේ කියලා, ඊළඟට. වර්තමානයේ දැන් තමා තුළ හට ගත්ත ඡායාවක් තියෙනවා නේ මොකක් හරි. මේ හට ගත්ත දේ පයව් ධාතුවෙන්, ආපෝ ධාතුවෙන්, තේජෝ ධාතුවෙන්, වායෝ ධාතුවෙන් හටගත්ත දෙයක්ද? නැතේ. සතර මහා ධාතුව හෝ සතර මහා ධාතුවෙන් හට ගත්ත දේ නෙවෙයි නේ ඔය තියෙන්නේ. සිතේම හටගත්ත විත්ත චෛතසික ධර්ම තමයි, දැන් අපිට පෙනෙන්නේ. තේරෙන හැටියට මම මේ කියන්නේ - හරිම යථාර්ථය ඔබටම තේරුම් ගන්නට පුළුවන් වේවි මේක ගවේෂණය කරනකොට. හොඳට දැන් බලන්න සිතේ නිමිත්ත. අපි ඕකට නම් කරමු නිමිත්ත කියලා. නිමිති, සටහන්, අපට විවිධ ඒවා දැන් හිතට මැවෙනවා. විත්ත රූප. මේ මැවෙන දේ හරියට මෙන්න මෙබඳු ධර්මතාවයක්. මේ දෙක එකට ගැටුනහම මොකක්ද හට ගන්නේ? ශබ්දයක්. ශබ්දය දැන් මේ ගැටුණු වස්තු දෙකට අයිතිද? මේ වස්තු දෙකේ තිබ්ලා ආවද? නෑ! මේ වස්තු දෙකේම ශබ්දය කියලා එකක් තිබුණෙත් නෑ, මේකට අයිතිත් නෑ, නමුත් මේ දෙක ගැටීම නිසා පෙර නොතිබීම ශබ්දය කියලා යමක් හට ගන්නවා. මේ ශබ්දය කොහෙ හරි ඉඳලා ආවා කියලා කියන්න බැහැනේ. කොහෙ හරි ඉඳලා ආවාත් නෙවෙයි, මේ වස්තු දෙක තුළ තිබුණත් නෙවෙයි. මේ දෙකට අයිතිත් නෑ. ධර්මතාවයක් තියෙනවා

මේ දෙක ගැටෙන කොට, ශබ්දයක් හට ගන්නවා. දැන් බලන්න මේ හේතු ගැටීම නිසා යම් ශබ්දයක් හටගන්නා නම් ගැටීම අවසන් වෙනකොටම, ශබ්දයද නැතිවෙන්න ඕනේ නේ? තත්පරයක් වත් පවතින්න පුළුවන්ද? බෑ. ශබ්දය තත්පරයක්වත් පවතින්න බෑ, තත්පරයක්වත් පවතින්න බෑ ශබ්දය නිරුද්ධ වෙනවා. හැබැයි අපි මේ ඇත්ත දැකලාද දැන්? මේ ගැටීම නිසා ශබ්දයක් ඇති වුනා, ගැටීම අවසන් වෙනකොටම ශබ්දය නිරුද්ධ වුනා, දැන් අපි දන්නවා. අපි මෙහෙම කරන්නේ නැද්ද? නැවත වතාවක් මෙහෙම ශබ්දයක් ඇහෙන කොට අපි කියන්නේ නැද්ද ඉස්සෙල්ලා ශබ්දයට වඩා නම් අඩුයි, ඉස්සෙල්ලා ශබ්දයට වඩා හඬ වැඩියි, ඉස්සෙල්ලා ශබ්දයට වඩා මිහිරියි, ඉස්සෙල්ලා ශබ්දයට වඩා අමිහිරියි. එතකොට වර්තමානයේ දැන් ඇහුන ශබ්දය අපි මැන බැලුවේ, ඉස්සෙල්ලා ශබ්දයෙන් තෙවෙයිද? ඉස්සෙල්ලා ශබ්දය නිරුද්ධ වුනානං, අතීතය නිරුද්ධ වුනානං දැන් අපිට මණින්ත දෙයක් ඉතුරු වෙයිද? එහෙනං අපි දූං හැම තිස්සේම වර්තමානය මණින්තේ, අතීත එකක් කියාගෙන. ඒ කියන්නේ අපිට අතීතය මැරිලා නෑ. අතීතය නිරුද්ධයි කියන තුවණ අපිට නෑ. අතීතය මැරුණා කියන තුවණ අපට තියෙනවා නම් වර්තමානයට අපට ගලපන්න දෙයක් නෑ. එහෙනම් වර්තමානයේ අපට තියෙන්නේ මොකක්ද? යං කිංචි සමුදයධමමං සබ්බං තං නිරොධධමමං. යම් හේතු ගැටීම නිසා ශබ්දයක් ඇති වුනා නම්, හේතු ගැටීම අවසන් වෙන කොට ශබ්දය නිරුද්ධයි කියන තුවණ. එතකොට අතීතයට සම්බන්ධත් නෑ, අනාගතයට සම්බන්ධත් නෑ, වර්තමානයේ ඉපද නිරුද්ධ වුනා.

නමුත් මේ සරල නිදර්ශනය තුළ පවා අපට පැහැදිලියි අපි මේ තුවණෙහි නොසිටින බව. මේ ශබ්දය මිහිරි බවට හෝ අමිහිරි බවට මණින්ත අතීත සාක්ෂියක්, අතීත සාධකයක් තියෙනවා. දැන් ඕක තියෙන්නේ කොහෙද? අපි දන්නවා ශබ්දය ඇති වෙච්ච තැනම ඉතුරුවක් නැතුවම නැතිවෙනවා. එහෙනම් දැන් මොකක්ද තියෙන්නේ? තියෙනවා කියන, අතීතයේ මෙබඳු ශබ්දයක් තිබුණා කියන අදහසක් විතරයි නේද තියෙන්නේ? සිතින්ම හදා ගත්ත දෘෂ්ටියක්, සංකල්පයක් විතරයි නේද තියෙන්නේ? එතකොට දැන් අපි ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දක්කොත් - මේ හේතු ගැටීම නිසා හට ගත්ත දේ, ගැටීම අවසන් වෙන කොටම ඉතුරුවක් නැතුවම නිරුද්ධ වුනා කියලා, ආපහු මේ හේතු ගැටීම නිසා ශබ්දයක් ඇහෙන්න පුළුවන්. ශබ්දයක් හට ගන්න පුළුවන්. නමුත් අපිට අතීතයට හෝ අනාගතයට ගලපන්න දෙයක් ඉතුරු වෙන්නේ නෑ. එතැනත් අපිට හම්බවෙන්නේ ඉපද නිරුද්ධ වන ධම්තාවයක්.

මින්ත මේ ශාසනයේ දහම් ඇස පහළ කර ගත්ත උත්තමයන්ට තියෙන දක්ම ඕකයි. අපට නැත්තේ මේකයි. මේ ගැටිලා හට ගන්න ශබ්දයට සමාන කර ගන්න දැන් හිතේ මැවෙන, පෙනෙන දේට. වටාපත කියන කොට අපි කථා කළේ - නොයෙක් නොයෙක් දේවල් හිතේ මැවී මැවී පේන්නේ. මෙන්න මේ ටික හට ගන්නේ හේතු ගැටීම නිසා. මොනවද හේතු? ඇහැ-රූපය වෙන්න පුළුවන්, කන-ශබ්දය වෙන්න පුළුවන්, තාසය-ගන්ධය වෙන්න පුළුවන්, දිව-රසය වෙන්න පුළුවන්, කය-පහස වෙන්න පුළුවන්, සිත-සිතුවිලි වෙන්න පුළුවන්. මේ හේතු ගැටීම නිසා හට ගන්න

ධම්මයෝ තමයි, චෛත්‍යසික ධර්ම. වේදනා, සංඥා, සංඛාර. ඒවාට කියනවා ධම්ම කියලා. දැන් හේතු ගැටුණු හැටියෙම ශබ්දය හට ගන්නවා වගේ, මෙන්ත මේ ආයතන ගැටෙන කොට වේදනා, සංඥා පෙර නොතිබීම හට ගන්නවා. මේ වේදනා, සංඥා, සංඛාර ඇහැට අයිතින් නෑ රූපයට අයිතින් නෑ; කනට අයිතින් නෑ ශබ්දයට අයිතින් නෑ. නාසයට අයිතින් නෑ; ගන්ධයට අයිතින් නෑ, දිවට අයිතින් නෑ රසයට අයිතින් නෑ; කයට අයිතින් නෑ පහසට අයිතින් නෑ, සිතට අයිතින් නෑ; සිතුවිලිවලට අයිතින් නෑ. මේ හේතු දෙකටම මේ ශබ්දය අයිති නෑනේ. මේ හේතු දෙකේ තිබිලා ආවා නෙවෙයි නේ. ඒවාගේ මෙන්ත මේ ආයතනයන්ගේ ගැටීම නිසා හට ගන්නා. මේ ගැටීම කියන හේතුව නිසා ශබ්දය කියලා පෙර නොතිබීම හට ගන්න ධම්මාචයක් තියෙනවා. ඔන්න ඔය වගෙයි ඔය හිතට දූනෙන, හිතට පෙනෙන, හිතේ මැවෙන ධම්මාචය. පැහැදිලියි. මෙන්ත මේ ධම්මාචය, මේ හේතු ගැටීම ඇති කල්හි, හටගෙන හේතු ගැටීම අවසන් වෙන කොට, ඇහැත්-රූපයත් වෙන් වෙන කොටම, සිතත්-සිතුවිලිත් වෙන් වෙන කොටම, නිරුද්ධ වී යන ධම්මාචයක්. ඇත්ත. දැන් අපට තියෙන වැරද්ද මොකක්ද? මේ හේතු ගැටීම නිසා හටගන්න ධම්මාචය අපිට එහෙම ඉපද නිරුද්ධ වෙන බවක්, වර්තමානයේ ඇත්තක් අපි දකින්නේ නෑ. ගැටීම අවසන් වෙන කොට ශබ්දය නැති වුනා කියලා අපට පෙනුණත්, මෙතන හටගන්න දේ ඉපිද නිරුද්ධ වෙන බව පේන්නේ නෑ. ඇයි නොපෙනෙන්නේ? අපි වර්තමානය තුළ සිදුවෙන මේ ඇත්ත නොදකින තැන අපිට නිතරම ආශ්‍රවය, පෙර ඇසුර, අතීතය සිහි වෙනවා. ඒ සිහිවීමේ ප්‍රතිඵලය තමයි, හට ගත්ත ධම්මයෝ ඉපද නිරුද්ධ

වෙනුවා, ඉපදුණු බව දන්නවා, නිරුද්ධ වෙන බව, මැරුණු බව දන්නේ නෑ. ඇයි අපි දැන් සිහි කරලා අල්ල ගත්තේ වෙන එකක් නේ. වෙන එකක් අල්ලගෙන, මැරීවිච දෙයක් තියෙනවා කියලා අරගෙන, මැරීවිච දේ නොයන්න ආපහු අනාගතයටත්, තවත් ආයතනයක් උපද්දවනවා.

ඉතින් මෙන්ත මෙතැන තමයි අපේ ගවේෂණය තියෙන්න ඕනේ තැන. මේක අමාරුයි ටිකක්. අමාරුව තියෙන්නේ අපි ලෝකෙ එහෙං මෙහෙං අල්ලගෙන තියෙන නිසා. අපි ටිකක් සියල්ල අතැහැර දාලා මෙන්ත මෙතැන සංවේදීව හොඳින් බැලුවොත්, දැන් බලන්න අපිට අතීත ආශ්‍රවය සිහි කරලා, අපිට දුක හදා දෙන බීජය කොතැනද කියලා. මේ හිතේම හට ගන්න හිතේම මැවෙන දේ නේද? දැන් මෙන්ත මේකට අපි දුකයි කියලා භාර ගත්තොත් - මේක දුක හැටියට දාලා, මේකට කලකිරෙන්න, මේක පිළිකුල් කරන්න, මේක ප්‍රතික්ෂේප කරන්න, මේක අත හරින්න උත්සාහ කළොත් - දුක් ගෙවෙන එකක් නැද්ද? දැන් අපි කරන්නේ මේක හට ගන්න කොටම, මේක ආදරයෙන් බාරගෙන මේක අරකනේ කියලා අපි ලෝකයට එනවා, ලෝකය අල්ලා ගන්නවා. ලෝකයෙන් එතෙර වෙන්න තියෙන අවස්ථාව අහිමි කර ගන්නවා හැම තිස්සේම, අපි, නැවත ලෝකයට එල්ලන්නේ අපිව, නැවත වතාවක් ලෝකය අල්ලන්නේ අපි මෙන්ත මෙතැන රැවටෙන නිසා නේද කියලා බලන්න හොඳට. දැන් අපි කලකිරෙනවා. නම් කලකිරෙන්න ඕනේ කොතනද? අතින් එකක වත් කලකිරෙන්න ඕනේ නැහැ ඔන්න ඔතැන කලකිරෙන්න. ඔතැන කලකිරුණොත්, ඔතැන ඇත්ත දුක්කොත් මේ සියලු දුක හදන මාරයා මෙතැන නේද ඉන්නේ

- ඔන්න අනිච්ඡානො දුක්ඛනො රොගනො ගණ්ඨනො සලලනො අගනො ආබාධනො පරනො පලොකනො පුඤ්ඤනො කියලා බලන්න ඕනේ පංචඋපාදාන ස්කන්ධය ඔන්න ඔතැන තියෙන්නේ. පෙනෙනවා, ඇහෙනවා, දන්නවා, දනගන්නවා කියන තැනක් තියෙනවා නේ ඔතන. නිමිත්තක් හැටියට ජේතව නේ අපට යමක් - ඔන්න ඔය නිමිත්ත සලකන්න, දුකේ උපත හැටියට. ඔය නිමිත්තෙහි කලකිරෙන්න පුළුවන් නම්, ඔය නිමිත්ත අල්ලගන්නේ නැතුව අත හරින්න පුළුවන් නම්, මුළු කුන් හවයම අත හැරෙන්නේ ඔතැනින්. ඔතැන රැවටුනොත්, ඔතැන අල්ල ගත්තොත් කුන් හවයමයි අහුවෙන්නේ. ඒ නිසා මම මගේ කියලා අරගෙන අනිත්‍ය බලන්නේ නැතුව, ඔන්න ඔය පෙනෙන තැන, ඔය නිමිත්ත සියළු දුක හදන බීජය හැටියට - අර මාලුවා වැලේ බීජය දැකලා වෙච්චන දෙවියා වගේ මහා බියක් ඇති කර ගත යුතුයි, ඔන්න ඔය නිමිත්තට. ඒ තරම් මේ සංසාර දුක හදන්නේ, අපිට අපායේ, තිරිසනෙක්, පෙරේතයෙක්, යකෙක්, රාක්ෂයෙක් කරලා උපදවන්නෙත්, දෙවියෙක්, බ්‍රහ්මයෙක්, මනුෂ්‍යයෙක් කරලා උපදවන්නෙත් ඔන්න ඔය නිමිත්ත.

බලන්න, දැන් ඔන්න ඔය නිමිත්ත නෙවෙයිද කියලා. ඔය නිමිත්ත ජේත කොට ඔබට හිතෙන්න පුළුවන් 'අනේ මම වටාපතක් පූජා කළා නේ. දැන් මොකක්ද සිහි කර ගන්නේ? කුසල වේතනා. දැන් මරණය වුණොත්, මරණ මොහොතේ අන්තිමට පහළ වුණේ මොකක්ද? කුසල වේතනාවක්. කොහෙද උපදින්න ඕනේ? සුගතියක. දැන් සුගතියේ උපදින්න හේතුව වුනේ කුසල වේතනාව. කුසල වේතනාව,

මේ කුසල කමිය, එහෙම නැත්නම් පුඤ්ඤාභිසංඛාරය උපන්න හේතුව නිමිත්ත මොකක්ද? දැන් පැහැදිලියි නේ? ඔන්න තව කෙනෙකුට මේ නිමිත්තම හරි වෙන නිමිත්තක් හරි පෙනිලා සිහි වෙනවා, මම මේක හොරකම් කළා නේද කියලා. හොරකම් කළා නේද කියන අදහස උපදිනවා. දැන් උපදින කොටම මරණය වුනොත් දුගතියක. දැන් බලන්න සුගතිය දුගතිය දෙකම උපදින්නේ හිතන මනසිකාරයට අනුව. දැන් මනසිකාරයට සාධකය මොකක්ද? ඔය ජේත නිමිත්ත නේද? දැන් ඔය නිමිත්ත කොහොම භාර ගත්තත්, එක්කො කුසල්, එක්කො අකුසල් නේ. කම් ඉක්මවන්න බැහැ නේ. ඔය නිමිත්ත මොන විදියෙන් භාර ගත්තත් එක්කො කුසල්, එක්කො අකුසල්, එක්කෝ සුගතිය එක්කෝ දුගතිය. උපදිනවාමයි. දැන් ඉපදීම නං දුක, ඉපදීම නැති කරන්න නම් කම් නැති වෙන්න ඕනේ. කම් ක්ෂය කරන්න ඕනේ - පුණ්‍ය පාප. කම් ක්ෂය කරන්න නම් මේ නිමිත්ත භාර නොගෙන ඉන්න ඕනේ. භාර නොගෙන ඉන්න නම් මේ නිමිත්ත කොහොමද හට ගන්නේ, නිමිත්තට මොකද වෙන්නේ කියලා දකින්න වෙනවා. ඒ ඇත්ත නොදකින තැන නිතරම අතීතය සිහි වෙන්නවා, සම්මත ලෝකයයි අරමුණ කර ගන්නේ - දැන් පෙනෙන්නේ අනෙකක්, අපි හිතන්නේ අනෙකක් ගැන. දැන් පෙනෙන්නේ නාම ධර්මයක් ගැන. අපි හිතන්නේ රූපයක් ගැනනේ. වටාපත කියන රූපයක් ගැන නේ. මේකයි පූජා කළේ කියලා මේ සිතුවිල්ල පූජා කරන්න බැහැනේ. දැන් අපි මේක පූජා කළා කියලා හිතන කොට අපි හිතලා තියෙන්නේ මොකක් ගැනද? භෞතික පස්කුපක් ගැන. දැන් භෞතිකයක් අපට හමුවෙලා නැහැ.

මම ඉස්සෙල්ලා කිව්වේ රූපය අපට කවදාවත් හම්බවෙන්නේ නෑ කියලා. හම්බවෙලා තියෙන්නේ මොකක්ද? ඔන්න ඕක, ඔය නිමිත්ත. මේ නිමිත්ත ළඟ අපි හැම තිස්සේම රූපයයි කියලා හිතා ගන්නවා. මම අර නිදර්ශනයක් කියනවා නේ කණ්ණාඩිය ළඟට ගියාම, අපට හැමදාම පේන්නේ ප්‍රතිබිම්බය. කණ්ණාඩිය ළඟ කවදාවත් අපි රූපය දකලා තියෙනවද? ලේ මස් නහරින් යුක්ත සජීවී කය දකලා තියෙනවද කණ්ණාඩියෙන්? කණ්ණාඩියේ හැමදාම අපි දකින්නේ ප්‍රතිබිම්බයක්. හැබැයි අපි ප්‍රතිබිම්බය කියලා නෙවෙයි භාර ගන්නේ. මේ මගේම, මාවම, මම ම යි මේ පේන්නේ කියන මෝඩ අදහසක් විතරක් තියෙනවා. රූපයම පේනවා කියන මෝඩ අදහසක් තියෙනවා. ඒ මෝඩ අදහස අපි හැමදාම ඇසුරු කරලා තියෙනවා. ඒ ඇසුර තුළ මොකක්ද ප්‍රතිඵලය? අපි ලෝභ, ද්වේෂ - මේ මූල ලස්සනයි, ඇඟ ලස්සනයි කියලා බලන කොට, අතේ අවලස්සණ වෙලා කැත වෙලා කියලා බලන කොට, ලෝභය හා ද්වේෂය, කැමැත්ත හා අකමැත්ත ඉපදිලා තියෙනවා. දැන් බලන්න ලෝභ ද්වේෂ ආදී කම් උපදින්න ප්‍රමාණවත් වුණා ප්‍රතිබිම්බය. දැන් ප්‍රතිබිම්බයෙද වැරද්ද? ප්‍රතිබිම්බය රූපයයි කියලා භාරගත්ත එකෙයි වැරද්ද. ප්‍රතිබිම්බයේ ඇත්ත මොකක්ද - මේ හේතු නිසා කණ්ණාඩියත් රූපයත් ආලෝකයත් කියන හේතු නිසා හට ගන්නවා. මේ හේතු නැතිවෙන කොටම ප්‍රතිබිම්බය පවතින්න පුළුවන්ද කණ්ණාඩියේ? බැහැ - ඉපද නිරුද්ධ වෙනවා.

එහෙනම් මෙන්න මේ වගේ දහමක්, ඔන්න ඔය කියන තැනින් බලන්න ඔබ එක දවසක් උත්සාහවත් වෙන්න. ඔබේ ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන්නේ නැද්ද බලන්න. දුක නූපදින්නේ නැද්ද බලන්න. මෙතැන රැවටෙන තාක් කල් අපි ආයතනයක් උපද්දවනවාමයි. දුක උපද්දවනවා. මෙතැන නොරැවටුණොත් නැවත ආයතනයක් නූපදිනවා. දැන් හිතන්න මරණ මොහොතේ අර නිමිත්තක් සිහි කරගෙන එක්කෙනෙක් කුසල චේතනා පහළ කරගත්තා, සුගතියට ගියා, අනිත් එක්කෙනා අකුසල චේතනා පහළ කරගත්තා, දුගතියට ගියා. තව කෙනෙකුට බැරිද මේ නිමිත්ත, මේ හේතු ගැටීම නිසා හටගන්නවා, මේ හේතු අවසන් වෙනකොටම එතනම නිරුද්ධ වෙනවා - යං කිංචි යමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මං - අතීතය සිහි කළෙත් නැහැ අනාගතය සිහි කළෙත් නැහැ, වර්තමානයේ ඉපද නිරුද්ධ වන බව සිහි කළා. ඒ සිහි කළ බව නැවත ප්‍රතිසංධියකට හේතුද? එහෙනං ජාතිය නිමා විය. එතැන ජාතිය ක්‍ෂය විය. භවය සිත්දා. කම් සිත්දා. එහෙනං බලන්න දැන් අපට නිවන කියන්නේ මේ අත ළඟ තියෙන එකක්. ඔව්වරයි අපට තේරුම් ගන්න ඕනේ. ඔය ටික තේරුම් ගන්න තමයි මුළු සද්ධර්මයම. මේ කියන දේ තේරුම් ගත්ත නම්, ආයෙ බණ අහන්න ඕනේ නැහැ. දැන් තියෙන්නේ ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව. දැන් ඔය කිව්වේ යෝනිසෝමනසිකාරය හා අයෝනිසෝමනසිකාරය. මේ නිමිත්ත දෙයක් කෙනෙක් පුද්ගලයෙක් හැටියට භාර ගත්තොත් නූපත් ආශ්‍රව උපදිනවා, උපත් ආශ්‍රව වැඩෙනවා, නූපත් කුසලය නූපදිනවා, උපත් කුසලය පිරිහෙනවා. මේ නිමිත්ත හේතු ගැටීම නිසා හටගෙන නිරුද්ධ වෙලා යන ධම්මාවයක් හැටියට දක්කොත් නූපත් ආශ්‍රව නූපදිනවා,

උපන් ආශ්‍රව ක්‍ෂයවෙනවා, නූපන් කුසලය උපදිනවා, උපන් කුසලයද වැඩෙනවා. ඔන්න යෝනිසෝමනසිකාරය සහ අයෝනිසෝමනසිකාරය. පුළුවන් නම් තේරුම් ගන්න ඔව්වරයි කරන්න තියෙන්නේ. කලාණ මිත්‍රයෙකුට සද්ධර්මය ප්‍රයෝජනයට අරගෙන තව කෙනෙකුට කරන්න පුළුවන්දේ නම් ඔන්න ඔතැන පෙන්නන එක. බුදුවරුන්ටත් කරන්න පුළුවන් ඔව්වරයි. එතනින් එහාට තමන්ටයි පැවරෙන්නේ මෙන්න මෙතනයි රැවටෙන්නේ, මෙතනයි දුක, මේ දුකෙන් ගැලවුනොත්, මේ දුක භාර නොගත්තොත්, මේ දුක අත හැරියොත් සියලු දුක අත හැරෙනවා නේද කියලා දුක දුක එතැන අතහරින්න බලන්න, එතන කලකිරෙන්න බලන්න, එතන ඇත්ත දකින්න බලන්න, මේක නේද හයානකම නිමිත්ත. මේක නේද ජාතිය හදන්නේ, ජරාව හදන්නේ? ව්‍යාධිය හදන්නේ, මරණය හදන්නේ, රෝගය ඇතිවෙන්නේ මෙතනින් නේද, ගඩු හැදෙන කයක් හට ගන්නේ මේකෙන් නේද, නොයෙක් විදියේ පීඩා ඇති කය, මිනිස් කය, සත්ව කය හදලා දෙන්නේ මේ නිමිත්ත නේද. ඒ විදියට අනිවවනො දුක්ඛනො රොගනො ගණ්ඨනො සලලනො අගනො ආබාධනො පරනො පලොකනො සුඤ්ඤනො - කියලා බලන්න කියන්නේ මෙන්න මෙතැන. එතන කලකිරෙන්න දුක දුක හැටියට බලනකොට වෙන කළ යුත්තක් නැහැ. ඉබේම ඉතුරු ටික සිද්ධවෙනවා.

දුන් ඔන්න තේරුණාද මේ කියපු ටික? තේරුණේ නැත්නම්, නැවත අහන්න. තව නොතේරුණා නම් අපි මේ ටික කථා කරන්න ඕනේ. මේ ටික කථා කළාට පස්සේ මට ආයෙ මේ දවස් පහටම බණ කියන්න ඕනෙත් නැහැ. නොතේරුණු කෙනෙකුට විතරයි ආපහු කියලා දෙන්න

ඕනේ. මොකද බණ ඕනේ මේ ටිකට විතරයි. මේ ටික තේරුම් ගත්තට පස්සේ ඊළඟට ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව තමන් සතුයි.

තුමෙහි කීව්. ආත්මයං අකතාතාරො තථාගතා- මාගීය ක්‍රමය පෙන්නන එක විතරයි බුදුවරු කරන්නේ, ඒකෙ යන නොයන එක තමන් සතු කාර්යයක්. දුන් තමන්ට පුළුවන්කම තියෙනවා, ඒකාන්තයෙන් මේ දිට්ඨාසවය ආදී ආශ්‍රව දුරු කරගෙන දුන් අද මේ ජීවිතයේම මේ දහම පසක් කර ගන්න. හැබැයි එතැනින් නතර වෙන්නේ නැ. දුන් අපි දහමක් දැනගත්තා නේ. මෙන්න මෙතැනයි රැවටෙන්නේ කියලා. මෙතැනයි නොරැවටී ඉන්න ඕනේ කියලා අපි යමක් දක්කා නේ. දක්කට දැනගත්තට මොකද දුන් අපට මේකෙන් මිදිලා ඉන්න පුළුවන්ද? තාම අපි මේ නිමිත්තට රැවටෙනවා. අතීතය තියෙන බවට සිහි කර ගන්නවා. අතීතය තියෙන බවට සිහිකරගෙන අනාගතයට තියෙන දේ බලන්න තවත් ආයතන, දුක උපද්දවන බවකුත් තියෙනවා. හැබැයි දුන් අපි දන්නවා, මෙන්න මෙතැනමයි සියලු දුකේ උපත කියලා. අපි දුක දන්නවා. දුක හට ගන්නේ කොහොමද කියලා දන්නවා. දුක ඕනේ දුක නිරුද්ධ කරන්න. දුක නිරුද්ධ කරන්න නම් දුක නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාවක් ඕනේ. මොකක්ද දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව - සීල, සමාධි, ප්‍රඥා. දුන් මේ නිමිත්තට නොරැවටී බලන වැඩපිළිවෙලට කියනවා නුවණින් කරන කාර්යය එතැනට අයිතියි.

දුන් මේක නුවණින් නේ බලන්න ඕනේ. මේ හිතට මැවෙන නිමිත්ත ලෝකයට අයිති දෙයක් හැටියට භාර

නොගෙන - මේ හේතු ගැටෙන කොට හට ගත්ත ශබ්දය වගේ
 - ආයතනයන්ගේ ගැටීම නිසා හට ගත්ත ධර්මයෝ හැටියට
 - යං කිංචි සමුදයධම්මං - හට ගත්ත ධර්මතාවයක් හැටියට -
 පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරුවක් නැතුවම නිරුද්ධවෙන
 බවට නෙ මෙතැන බලන්න ඕනේ. බලන්නේ නුවණින්.
 දැන් අපට ඒ නුවණ අඩුයි. නුවණ පිරිලා නෑ. අපි එක
 සැරයක් බලනකොට දහ සැරයක් අනුවෙනවා. ඒ කියන්නේ
 අපේ නුවණ වැඩිලා නෑ. දැන් නුවණ වඩන්න ඕනේ. නුවණ
 වඩන්න නම් ඊට මෙහා කොටස සම්පූර්ණ වෙන්න ඕනේ.
 දැන් අපට මේක නුවණින් බලන්න බැරි මොකද? හිත
 විසිරෙන නිසා. මෙහෙ පේන කොටම අරෙහෙට පතිනවා
 හිත. දැන් හිතේ සමාධියක් ඕනේ කරනවා. විත්ත සමථයක්
 - වෙතො සමථයක් ඕනේ කරනවා. නුවණට උපකාර පිණිස
 විත්ත සමාධියක් - වෙතො සමථයක් ඕනේ. සිත සමථයට
 පත් කරන්න බැහැ ඉන්ද්‍රිය අසංවර කරගෙන. රූප බලන්න
 ඕනේ, ශබ්ද අහන්න ඕනේ, ගන්ධ විඳින්න ඕනේ, රස විඳින්න
 ඕනේ, පහස ලබන්න ඕනේ කියන මේ ඉන්ද්‍රියන් සතුටු
 කරන්න කැමැත්ත බහුලව තියෙන තාක් කල් මේ දමනය
 කරන්න බැහැ. ඒ නිසා ඔන්න ඉන්ද්‍රිය දමනයක් කරන්න
 ඕනේ. ඕකට කියනවා සීල කියලා. ඔන්න සීලය හැටියට
 ඉන්ද්‍රිය ටික දමනය කර ගන්න කොට හිතේ කලබලකාරී
 ගතිය අඩු වෙනවා.

වෙතො සමථයක්, සමාධියක්. සමාධි නිමිත්තක හිත
 පිහිටුවාගෙන නිමිත්ත වඩාගෙන සිත නිහඩ කරනකොට
 නිහඩ කර කර බලන්න ඕනේ දක්මක් තියෙනවානේ - සිත
 එකඟ කර කර බලන්න ඕනේ මොකක්ද? කොතනද? කියන
 එක තේරෙනවා නේ. දැන් කොහේ හරි තැනක් අල්ලගෙන

අනිත්‍යයි, දුකයි, අසුභයි, පිළිතුල් කියලා බලන්න නෙවෙයි
 දැන් තියෙන්නේ. එක තැනක්, එල්ලයක්, තිත්ත කියනවා
 බලන්න. නුවණින් කළ යුත්ත දැන් අපි හඳුන ගත්තා. මෙන්න
 මෙතරනයි බලන්න ඕනේ - මෙය මේ හේතු නිසා හටගෙන
 හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වී යන ධර්මතාවයක් හැටියට.

මෙතැන නේද හැමදාම රැවටුණේ මෙතන නේද
 හැමදාම රැවටෙන්නේ? මේ රැවටීම නිසා නේද, මුළු සංසාර
 ගමනම කෙළවරක් නොපෙනී ආවේ. මෙතැන රැවටුණොත්
 තවත් සංසාරෙ කෙළවරක් නැතුව යනවා නේද? මෙතැන
 නොරැවටුණොත් නේද මේ සංසාරෙන් මිදෙන්නේ? කියන
 දක්ම ඇතිවම අර සමාධිවෙත මනසින් අතන බලන්න
 බලන්න අපේ අතීත අත්දැකීම් ටික, අනාගත අත්දැකීම්
 කියන ඒවා සියල්ල අත හැරී අත හැරී යනවා. ඒ කියන්නේ
 ආශ්‍රව - අතීතය පිළිබඳව මතකයන් ගෙවිලා යනවා. දැන්
 අපට හැම තිස්සේම මැරීවම අතීතය නේ මේ වර්තමාන
 නිමිත්ත ළඟ සිහි කරගන්නේ. දැන් වර්තමානයේ නිමිත්ත
 අපි ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින කොට මේ හේතු ගැටෙන
 කොට හට ගත්ත ශබ්දය වගේ වහා ඉපද නිරුද්ධ වන
 ධර්මතාවයක් හැටියට දකිනකොට මොකක්ද වෙන්නේ
 - ආශ්‍රවය දුරු වෙන ප්‍රතිපදාව වෙනවා. නූපත් ආශ්‍රව
 නූපදින, උපත් ආශ්‍රවය දුරුවෙන ප්‍රතිපදාව වෙනවා. ඔන්න
 ඕකට කියනවා යෝනිසෝමනසිකාරය කියලා. දැන් මේ තුළ
 ආශ්‍රව ගෙවෙනවා. ඉස්සෙල්ලම ගෙවෙන්නේ මොකක්ද?
 දිට්ඨාසවය. දැන් බලන්න සත්වයෝ, පුද්ගලයෝ, ආත්මය,
 කෙනෙක්, දෙයක් කියලා අපි රැවටිලා යන්නේ ඔතැනින්
 නෙවෙයිද? ඔය නිමිත්ත පේනකොටම - ආ දුව, ගෙදර
 මොනවා කරගන්නවද දන්නේ නෑ! යන්න හිතෙනවා.

මහත්තයා මොනවා කර ගන්නවද දන්නේ නෑ? කැවද දන්නේ නෑ. දැන් අපි පුද්ගල සංකල්පයට යන්නේ ඔය නිමිත්ත ළඟින් නෙවෙයිද? දැන් ඔන්න අපිට තේරෙනවා, එහෙනම් හැමදාම පුද්ගල සංකල්පය, පුද්ගල දෘෂ්ටිය උපන්නෙන් මෙතැනින්. මේ පඬියා, පඬියා හැටියට නොදන්නා නිසා නේද? මේ මනුෂ්‍යාය, සත්ත්‍වයාය කියන අදහසක් උපදිනවා නේද කියලා ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දක ගන්න කොට ඉස්සෙල්ලාම දුරුවෙනවා දිට්ඨාසවය. කාමාසව, භවාසව, අවිජ්ජාසව දුරුකරන්නත් වෙන ප්‍රතිපදාවක් නෑ, ඔතැනමයි බලන්න කියෙන්නේ.

සීල සූත්‍රයේදී කොට්ඨික භාමුදුරුවන්ට සැරියුත් භාමුදුරුවෝ කියලා දෙනවා මේ ධම්මාවය. කොට්ඨික භාමුදුරුවෝ අහනවා 'ස්වාමීනී, මේ සාසනයේ සිල්වතා විසින් කුමක් මෙනෙහි කළ යුතුද?' 'ඇවැත්නි, මේ පංචඋපාදානස්කන්ධයම' - ඒ කියන්නේ අපි අර නිමිත්ත හැටියට පෙන්නපු තැන - 'අනිච්ඡා දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සලලතො අගතො ආබ්බතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො - මෙන්න මේ ආදී වශයෙන් බලන්න, මෙනෙහි කරන්න. එහෙම බලනකොට ඇවැත්නි, සෝතාපත්ති ඵලයෙහි පිහිටනවා'. 'ස්වාමීනී, සෝතාපත්තභවයෙහි පිහිටි කෙනා කුමක් කළ යුතුද? ඒත් සැරියුත් භාමුදුරුවෝ කියන්නේ මොකක්ද? 'පංචඋපාදානස්කන්ධය' - ඒ කියන්නේ අර නිමිත්තම අනිච්ඡා දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සලලතො අගතො ආබ්බතො... - කියලා බලන්න කියනවා. එතකොට සකදාගාමී වෙනවා. 'ස්වාමීනී, සකදාගාමී වෙච්ච කෙනා කුමක් කළ යුතුද?' 'ඒත් එව්වරයි ඇවැත්නි,

මේ පංචඋපාදානස්කන්ධයම, මේ නිමිත්තම අනිච්ඡා දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො... කියලා බලන්න. එතකොට අනාගාමී. අනාගාමී වෙච්ච කෙනා මොනවද කරන්නේ? ඒත් පෙන්නන්නේ මේ නිමිත්තම අනිච්ඡා දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සලලතො අගතො... කියලා බලන්න. එතකොට අහන් වෙනවා. ස්වාමීනී, රහතන් වහන්සේ කුමක් කළ යුතුද? රහතන් වහන්සේට කළ යුත්තක් නෑ. එහෙත් මෙලොව ජීවිතයේ සැප විහරණය පිණිස රහතන් වහන්සේටත් පුළුවන්, ඒ පහළ වෙන නිමිති සටහන අනිච්ඡා දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සලලතො අගතො... කියලා බලන්න. එතකොට රහතන් වහන්සේද මෙලොව වශයෙන් සුඛ විහරණයෙහි යෙදෙනවා කියලා සංයුක්ත නිකායේ සීල සූත්‍රයේදී සැරියුත් භාමුදුරුවෝ දේශනා කරනවා.

ඔන්න දැන් ඔය ටික තේරුම් ගත්තා නම්, දැන ගත්තා නම්, රහත් වෙනකම්ම තියෙන ප්‍රතිපදාව ඔව්වරයි. ඊට වඩා කිසි දෙයක් නැහැ. දැන් ඔනේ කරන්නේ මොනවද? වියර්. ඕනෙකම ඕනේ වෙනවා. ඒ වියර් ඇතුළු දැන් සීල, සමාධි, ප්‍රඥා. දැන් පටන් ගන්නේ ප්‍රඥාව. කළ යුත්ත ප්‍රඥාවටයි ගෝචර. ප්‍රඥාවෙන් 'මේ වැඩේ කරන්න බෑ. විසිරෙන හිතකින්. ඒ ප්‍රඥාවට උපකාර පිණිස සමාධිය ඕනේ. සමාධිය පවත්වන්න බෑ, ඉඤ්ජය අසංවරයෙන්. සමාධිය උපකාර පිණිස සීලය ඕනේ. එතකොට දැන් සිල්වත් වෙන්නේ මොකටද? සමාධිය පිණිස. සමාධිය වඩන්නේ මොකටද? දහම දැකීම පිණිස. අන්න එතකොට දිට්ඨිංච අනුපගමමසීලවා. දැන් සිල්වත් වෙන්නේ මතු දිව්‍යලෝකේ යන්න නෙවෙයි ගන්.

අපායෙන් ගැලවිලා, සැපවත් වෙන්න නෙවෙයි නේ. සීලය රකින්නේ සමාධිය උදෙසා. සමාධිය නිවණ උදෙසා. ධ්‍යාන සමාපත්ති ලබාගෙන බ්‍රහ්ම ලෝකෙ යන්න නෙවෙයි. මේ හිත නිහඬ කරන්නෙම, මේ දහම දැකින්න. ඔන්න යම් මොහොතක ධ්‍යාන ලබන්න ඕනේ නෑ. මේ හිත නිහඬ වෙන නිහඬ වෙන හැම මොහොතකම මේ ඇත්ත දකින්න දකින්න ගෙවෙන්නේ මොනවද? ආශ්‍රව. යම් වෙලාවක ඉස්සෙලාම දිට්ඨාසවය ගෙවිලා යනවා. දිට්ඨාසවය ගෙවිලා ගියහම අපි කියනවා යෝතාපන්නයි කියලා. ඊළඟට නැවත නැවත බලන කොට කාමාසවය ගෙවෙන්න ගන්නවා. කාමාසවයේ රළු හරිය ගෙවුණහම සකදාගාමී කියනවා. සම්පූර්ණයෙන්ම ගෙවිලා ගියහම කියනවා අනාගාමී කියලා. භවාසව, අවිජ්ජාසව තව ඉතුරුයි. ඒක තවදුරටත් බලාගෙන බලාගෙන යන කොට ඒ ටික ගෙවිලා ගියහම අපි කියනවා රහතත් වහන්සේ කියලා. ආශ්‍රවක්‍ෂය කළා කියලා. ආසවකඛයා - ආශ්‍රවක්‍ෂය කළා. ඉතින් මෙව්වරයි මුළු සමස්ථ ප්‍රතිපදාව. මෙන්න මේ ටික තේරුම් අරගෙන, අවබෝධ කරගෙන වඩන්න. භාවිතා කරන්න. මේ ටික තමයි අපි කාගෙන් අහ ගත්තත්, කොතැන අහ ගත්තත්, කපා කරන්න වෙන්නේ.

ඒ නිසා මෙන්න මේ දහම තුළ හික්මෙන්න. හොඳට තේරුම් ගන්න හැම තිස්සේම ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් ටික අරගෙන, මේ ලෝකයේ යම් හේතු ගැටීමක් නිසා යමක් හට ගන්නවා නම්, හට ගත්ත දේ හට ගත්ත තැනම ඉවරයි. එහෙනම් මේ සිතේ හට ගන්න ධර්මාවයත් මේ හේතු ගැටීම නිසාම හට ගන්නවා. දැන් අපිට තියෙන අවිද්‍යාව

මොකක්ද? තියෙන දේම පේනවා, පේන දේ තියෙනවා. ඔන්න දැන් අපි ඉන්න වැරද්ද තේරුම් ගන්න ඔතැන. මෙහෙ තියෙන එකමයි පේන්නේ - දැන් ඔය නිමිත්ත කියන තැන බලන්න. දැන් ඔය නිමිත්ත පේන කොටම අපට හිතෙන්නේ මොකක්ද? අරෙහෙ තියෙන එක තමයි මේ පේන්නේ. තියෙන දේම පේනවා කියන අදහස උපදිනවා. ඊළඟට තියෙන දේ පේනවා, පේන දේ අතැනමයි තියෙන්නේ. ඒ නිසා තේද අපි ආපහු මේ හැරිලා බලන්නේ? මරණයෙන් එහාට යනවා කියන ගමනත් ඔව්වරයි. දැන් තේරුම් ගන්න තියන දේ පේනවා, පේන දේ තියෙනවා කියලා ගත්ත තැන, අතීතය නිරුද්ධ නැහැ, අනාගතය තියෙනවා, වර්තමානයත් තියෙනවා - කාලිකයි. දැන් තුන් කාලයම තියෙනවා. යම් මොහොතක අපි මෙන්න මේ තියෙන දේ පේනවා නෙවෙයි - තියෙන නිසා, ගැටෙන නිසා පේනවා - පේන දේ තියෙනවා නෙවෙයි. තියෙන දේ පේනවත් නෙවෙයි, පේන දේ තියෙනවත් නෙවෙයි, මේ හේතු ගැටීම නිසාම හට ගත්තා, හේතු ගැටීම අවසන් වෙන කොට අවසන් වෙනවා කියලා ගත්තොත් අපි එතකොට ඔන්න තියෙන දේ පේනවා කියලා ගත්තෙත් නෑ, පේන දේ තියෙනවා කියලා බලන්න යන්නෙත් නෑ - ගමන ඉවරයි. ගති අගති අවසන් වෙනවා. නිතරම මතෘ කියාගන්න හැම තිස්සේම අපට තියෙන දේ පේනවා කියන මෝඩකමට තේද වැටෙන්නේ? මේ මෝඩකම නිසා තේද මේ සංසාරේ දුවන්නේ. එහෙනම් දැන් මේ තියෙන දේ පේනවා නෙවෙයි, ගැටුන නිසා පේනවා තේද? ශබ්දය කියලා එකක් මේ දෙකේම නෑනෙ. ශබ්දය පෙර නොතිබීම හට ගන්න එකක් නේ. මේ වස්තු දෙකේම ශබ්දය තිබුණේ නෑනේ. මේ හේතු දෙකටම අයිතිත් නෑ.

නමුත් මේ දෙක ගැටීම නිසා පෙර නොකිබිම හට ගන්නවා. එකකොට අපට හිතේ හට ගන්න ඒ වෛකසික ධර්ම ටික, ඒ පෙනෙන නිමිත්ත ඇහේ ඉඳලා ආවා, රූපයේ ඉඳලා ආවා කියන්න බැහැනේ. ඇහේ තිබුනෙත් නැහැ රූපයේ තිබුනෙත් නැහැ. නමුත් ඇහැත් රූපයත් ගැටීම නිසා, කනත් ශබ්දයත් ගැටීම නිසා අධ්‍යාත්මික ආයතන, බාහිර ආයතන ගැටීම නිසා මෙහෙම එකක් හට ගන්න බවක් කියෙනවා. ඒක හේතුවට අයිති එකක් නෙවෙයි. ඒ නිසා ජේත දේ කියෙනවා නෙවෙයි, කියෙන දේ ජේතවත් නෙවෙයි. අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ එක තැනයි. කියෙන දේ ජේතවා කියන තැන අත හැරුණොත් ඇති. කියෙන දේ ජේතවා කියලා දැක්කොත් තමයි, ජේත දේ බලන්න අපි යන්නේ තව තැනකට.

දැන් අපි තේරුම් ගත්තොත් පෙනෙන දේ කියෙන දේ නොවෙයි; ගැටීම නිසා, මේ හේතු කියෙන නිසා - හේතු කියෙන නිසා නෙ ගැටෙන්නේ; ගැටෙන නිසා ජේතවා කියලා තේරුම් ගත්තොත්, ගැටීම අවසන් වෙන කොට නිරුද්ධයි කියලා දැක්කොත්, ආපහු ආයතනයක් උපදින්න ඉඩ තියෙනවද? මෙතැන රැවටුනොත් තමයි අපි කියෙන දේ බලන්න ඇහැ හෝ කන හෝ උපද්දවන්නේ - නැවත මනායතනයම හෝ උපද්දවන්නේ, ඒ අරමුණ හිතන්න - මෙතැන රැවටුණොත් විතරයි නෙ. නොරැවටුනොත් මොකක්ද වෙන්නේ? විඤ්ඤාණ නිරෝධයක්. සලායතන නිරෝධයක්. විඤ්ඤාණ නිරෝධයමයි, සලායතන නිරෝධයමයි නිවන කියලා කියන්නේ. වෙන අනික් එකකට නෙවෙයි. එහෙනම් නිවන කියන ධර්මාවය එව්වරයි. එපමණකින් ඔය සටහන හොඳට හඳුනගෙන, ඔය නිමිත්ත

හොඳට හඳුනගෙන ඔන්න ඔතෙන්නට දුක කියන නුවණ ඉ තියන්න. ඔන්න දුකෙකි ඥානය, සමුදය ඥානය, නිරෝධ ඥානය, මාර්ග ඥානය - සම්මාදර්ශීය ඔතැන උපදිනවා. හොඳට තේරුම් ගන්න. ඔය ටික තුළ තමයි ලෝකෝත්තර මාර්ග ඒකාන්තයෙන්ම උපදින්නේ. ඉතින් මේ ජීවිතයේම, අද අදම මේ ටික වඩලා, මේ අද දවසේම මේ මග පසක් කර ගන්න, නිසැක කරගන්නට ශක්තිය, භාග්‍යය, වාසනාව ලැබේවා කියලා අපි ආශීර්වාද කරනවා.
